

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1885. Första Kammaren. N:o 36.

Lördagen den 2 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades tre protokollsutdrag för sammanträdet på förmiddagen.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets den 29 sistlidne April och den 1 innevarande Maj bordlagda utlåtande N:o 3, i anledning af väckt motion om åtgärder i och för upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva egna banksedlar å tio kronor.

Ifrågasatt återgång till systemet af en enda sedelutgifvande bank.

1 punkten.

Herr Wallenberg: Detta betänkande innehåller verkligen så mycket och så rikt stoff för en öfverläggning, att det är mig ett nöje att begagna tillfället att gå igenom detsamma.

Sammansatta Utskottet säger der först: »Vid 1879 års riksdag, då på grund af Kongl. Maj:ts derom aflåtna proposition åtgärder och anordningar af Riksdagen vidtogos för verkställighet af Kongl. Maj:ts i propositionen tillkännagifna afsigt att med samma års utgång borttaga de enskilda bankernas, jemväl på Kongl. Maj:t beroende, rätt att utgifva femkronesedlar, förklarade Kongl. Maj:t sig tillika vara sinnad att inom utgången af år 1882 förordna om indragning af den enskilda banksedelvalören å tio kronor.» Ja, det har jag hört upprepas flera gånger, men något *bevis* har jag aldrig hört därför anföras, och det heter dock att denna indragning skulle ske: »under förutsättning likväl, att *betryggande åtgärder för Riksbankens förstärkande* dessförinnan blefve af Riksdagen vidtagna», men den anordningen kan väl ingen vanlig människa anse betryggande, att man samlar några millioner i Riksbanken, utan den betryggande åtgärden skulle väl bestå deri, att man åt den främsta statsmakten inrymde behörig andel i Riksbankens styrelse. Det är också ganska säkert, att när det nämnda beslutet gick igenom, så var detta meningen, fastän man sedermera försökte att låta det falla i glömska eller bortförklara betydelsen af en önskvärd förändring af Riksbankens styrelse.

Vidare heter det här: »Den nu ifrågavarande motionen hänför sig till detta komitébetänkande i så måtto, att den omförmäler, huru som komiten deri obetingadt förordat antagandet af ett banksystem, grun-

Ifrågasatt återgång till systemet af en enda sedelutgifvande bank.
(Forts.)

dadt på en enda sedelutgifvande centralbank, i likhet med förhållandet inom de flesta europeiska länder».

Här måste jag bestrida Sammansatta Utskottets uppgift, ty det finnes icke något enda land i hela världen, som har en *sådan* riksbank som vår, hvilken står uteslutande under nationalrepresentationens delegerades styrelse, och det finnes väl heller icke något land, som skulle vilja äfventyra att gifva en sådan institution makt öfver det bytesmedel, som alla äro nödsakade att mottaga. De banker, som skulle kunna benämnas *centralbanker*, äro i andra länder bolag och grunda sig på en lag, som är stiftad af vederbörande regering med representationens samtycke, men att man i England, Tyskland eller Frankrike skulle vilja anförtro styrelsen af någondera af dessa länders centralbanker åt riksdagsmän, så att dessa bankers styresmän sålunda skulle tillsättas efter *politiska*, tillfälligtvis bläsande vindar, har man väl aldrig hört ifrågasättas. Således är *den* uppgiften origtig, och det finnes icke i något europeiskt land ett motstykke till vår riksbank, och jag tror icke heller att man kan antaga, att något land skulle vilja acceptera ett förslag om inrättande af en sådan centralbank.

Utskottet säger vidare, att bankkomitén ansett att man borde förbereda den fullständiga reformen »genom att dels gifva åt de enskilda bankernas *sedelutgifning* starkare begränsning och fastare underlag.» Hvarför skall man göra sig omak med att stärka en bank-sedelutgifning som man vill afskaffa?

Jag vet icke, hvarför man emot banker, som aldrig upphört att fullgöra sin invexlingsskyldighet, skall vidtaga åtgärder som tvinga dem att ligga inne med mera guld, ty då måste de betala ränta på denna ballast och komma då i sin tur att debitera ut den ökade kostnaden på låntagarne. Uttrycket »starkare begränsning» är här origtigt begagnadt. *Den rätta begränsningen är allmänna rörelsens behof af bytesmedel*, och det finnes ingen bank i Sverige, som ännu har lyckats sätta i omlopp ett större belopp banksedlar, än hvad allmänna rörelsen verkligen kan absorbera. Detta är med siffror ådagalagdt, och den, som vill bestrida det, låter icke öfvertyga sig af faktiska förhållanden eller också *vill* han icke taga kännedomen om sanningen.

Det säges här vidare: »Sedan sedelutgifningen blifvit öfverflyttad på Riksbanken, *hvilken* för sådant ändamål *skulle underkastas en genomgripande omdaning i så väl konstitutivt som administrativt och finansielt hänseende.*» Ja, det är en ganska vacker tanke, att Riksbanken skulle underkastas »en genomgripande omdaning», men hvarför börjar man icke med att vidtaga denna omdaning, innan man förlänar Riksbanken detta monopol på sedelutgifning, hvilken, när den blifvit lagd i en enda hand, efter min tanke, icke på något sätt blir gynsam för den allmänna rörelsen. Och när man väl öfverlemnadt sedelutgifningen till Riksbanken ensam, så är det klart att någon omdaning af Riksbanken *icke* blir utaf, utan det blir med den saken precis på samma sätt som med de s. k. stora frågorna: om vi nu, såsom Herr Talman vet att det är ifrågasatt, först efterskänka grundskatter och dylikt för att få en tillökning i det nationella försvaret, så skola vi nog få se att, *sedan* vi väl gifvit den presenten, få vi förgäfvets *vänta* på tillökningen i försvaret.

Vidare heter det, att »vårt land visserligen långt mindre än de flesta öfriga europeiska länder har råd att fränhända staten den vinst, som uppstår af den åt enskilda banker medgifna höga sedelutgifningsrätten.» Den vinst, som deraf uppkommer, tillfaller icke de enskilda bankerna ensamt, utan den kommer hela den allmänna rörelsen, hela svenska näringslifvet tillgodo. Både produktionen och handelsomsättningen har fördel af ett godt banksystem, som väl betjenar den allmänna rörelsen, och de, som då åtnjuta denna fördel, blifva i tillfälle att skatta till kronan mera än hvad de eljest skulle kunna göra, om de hade nödgats öka sina omkostnader med dyra räntor och andra olägenheter af ett sämre banksystem än vårt. Det är sålunda ett fullkomligt misstag, att det blott är de enskilda bankerna, som hafva fördel af sedelutgifningen. Dessutom hade jag redan den 11 Mars, då en annan bankfråga var före, haft tillfälle att i denna Kammare få till protokollet anföra siffror, hemtade ur de offentliga uppgifterna från Riksbanken, hvilka utvisa, att, sedan Riksbankens grundfond höjts från 25 till 40 millioner och sedan Riksbanken fått monopol att utgifva femkronosedlar, bankovinsten likväl *icke* i någon nämnvärd mån ökats, utan är ungefär densamma som förut och tarflig nog, och Riksdagen har ännu icke kunnat få mera än hälften af bankovinsten såsom bidrag till statens allmänna behof. Jag tror därför, att den vinst, staten skulle draga af att på detta sätt lägga i en enda banks hand hela sedelutgifningsrätten, skulle blifva ofantligt ringa i jernförelse med den förlust, som derigenom komme att drabba hela näringslifvet. Jag önskar för öfrigt veta, om staten skall öfvertaga all verksamhet som lemnar vinst, och på hvilka ekonomiska principer ett sådant åskådningssätt hvilat?

Vidare heter det, att motionärerna »i ovisshet derom, huruvida någon framställning i ämnet af Kongl. Maj:t vore att vid innevarande riksdag motse, funnit sig manade fästa Riksdagens allvarliga uppmärksamhet på denna för vårt land viktiga angelägenhet.» Ja, det kan ju vara, att det är för vårt land en viktig angelägenhet att rubba det bestående, men denna »angelägenhet» saknar dock stöd af hvarje bevis; hvad som är säkert är, att saken är viktig i det hänseendet, att en riksdagsmajoritet sedermera skulle få en större makt koncentrerad i en bankstyrelses hand, än man nu har, när det finnes täflande banker och bankstyrelser, som icke hafva något annat syftemål än att betjena och befrämja den allmänna rörelsen. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att vi offentligen hört uttalas »beklagande öfver långa och breda fakturor och öfver att Riksbanken hade så svårt att tillhandahålla vaxlar i utländskt mynt, samt deröfver att det icke skulle vara så väl bestäldt med åtskilliga enskilda banker, utan att Riksbanken varit tvungen att invexla deras sedlar.» Men allt detta är fullkomliga missuppfattningar, i fall det icke är något ändå värre. Det torde nog här i Kammaren finnas en och annan, som är gammal nog för att erinra sig den tid, då man talade om, att »man exporterade Riksbankens silfver», d. v. s. att, när jag hade presenterat Riksbankens sedlar i luckan för invexling och fått silfver därför, *det* silfret icke upphört att vara »Riksbankens», utan omtalades allt jemt såsom Riksbankens »silfver». Och på samma sätt är förhållandet nu: när Riksbanken invex-

*Ifrågasatt
ötergång till
systemet af en
enda sedel-
utgifvande
bank.
(Forts.)*

Ifrågasatt återgång till systemet af en enda sedelutgifvande bank.
(Forts.)

lat sina sedlar på ett oklanderligt sätt och jag för det bekomna myntet antingen köper mig vexas eller skickar ut sjelfva guldmynnet, för liqid af svensk skuld till utlandet, så gör jag icke något annat än hvad jag har full laglig rättighet att göra. Det är en mycket äfventyrlig sak att säga till den allmänna rörelsen i Sverige: vi skola lägga i en enda banks hand bestämmandet af beloppet af det bytesmedel, den allmänna rörelsen får begagna i och för sina dagliga liquider, och omsorgen derom anförtro vi åt sex eller sju personer, af hvilka det kanske egentligen blott blir *fyra*, som komma att fatta beslut derom. Det är ju klart, att när en bank icke kan hafva så stort kapital, hvarigenom den kan utöfva så stort inflytande på den allmänna penningmarknaden, att dess förhöjning i diskonto ovilkorligen tvingar allmänheten att skaffa in guld från utlandet, så blir det en ny metod, att vinna samma mål, om man berättigar en enda bank att efter behag minska utelöpande beloppet banksedlar. En sådan inverkan på allmänna rörelsen kan ju icke ens Englands bank utöfva. Till äfventyrs har Herr Talmannen märkt, att den sista diskontoförhöjningen i England från 4 till 5 procent, som der är ett mycket högt diskonto, icke på fyra månader hade utöfvat något nämnvärdt inflytande på tillgången af guld i Englands banks kassa, under det att hvarje sådan förhöjning för tjugo år sedan nästan verkade ögonblickligt. Det kommer sig deraf att Englands banks hela kapitalstyrka är i förhållande till det lediga penningkapital, hvarmed det diskonteras i den allmänna marknaden, allt för ringa för att Englands bank må kunna allena bestämma diskonto i allmänhet. Och på samma sätt är förhållandet här. Om Herr Talmannen behagade se på de offentliga bankrapporterna, så befannes, att Riksbankens omslut utgjorde 114 millioner, de enskilda bankernas 391 millioner och aktiebankernas 187 millioner kronor. Häraf framgår att Riksbanken förhåller sig till hela bankverksamheten som 114 till 578. Det är ju alldeles solklart, att det då icke låter tänka sig att Riksbanken skall kunna så att säga »lägga broms» på hela rörelsen genom att höja sitt diskonto. Derföre har man uttänkt en annan metod såsom kapson på den allmänna rörelsen, och den skulle bestå i att lemna den allmänna rörelsen utan det belopp banksedlar, som den är van och i behof af att begagna. Herr Talmannen vet nog, att i våra bankrapporter man förvånar sig ibland öfver att beloppet af utelöpande banksedlar har kunnat variera under en månad med en skilnad af ända till tio millioner kronor och det utan diskontoförändring eller annan klämskruf på allmänna rörelsen. Ja, det beror på, att det då i några orter har varit en särdeles lifvig verksamhet. Jag talar nu icke om den ökade skuldsättningen, utan om den verksamhet som utvecklats t. ex. under skördetiden i Skåne och under vintermånaderna i bergslagen, när man köper kol och malm, hvartill man behöfver mera bytesmedel än eljest, hvilket gör att beloppet utelöpande banksedlar då alltid stiger. Vore det klokt att ställa så till, att det skulle bero ensamt på Riksbanken, huruvida man skulle kunna få det tillfälliga behöfvet af bytesmedel fylldt, utan särskilda större kostnader? Om Riksbankens styrelse må hända »tycker», att här importerats för mycket, och derför vill pålägga en klämskruf på denna importrörelse, så träffar man med *samma* kläm vår storslöjd och

våra andra näringar genom försöket att hejda fakturornas liqviderande. Deri ligger den väsentliga faran, och den faran är så stor, att jag icke kan annat än med häpnad tänka mig, huru den skall kunna förebyggas. Det första och viktigaste vilkoret är, att Riksbankens sedlar mista sin *tvångskurs*, så att enhvar har rättighet att i stället för sedlarne fordra guldmynt i liqid, ty skola de, som behöfva ökad belopp bytesmedel, äläggas skyldighet att för tillfälliga behof skaffa sig guldmynt från utlandet, så böra banksedlar, som hafva tvångskurs, icke kunna onödigtvis påtrugas någon, såsom god betalning, ty då blir tillståndet så förvrängdt, att det kommer att leda derhän, att det menligt inverkar på prisen och den allmänna omsättningen; och kommer det att inverka menligt på prisen, så är det arbetslönerna som blifva det sista som stiger, enligt hvad erfarenheten öfver allt gifvit vid handen. Att vidtaga en dylik reform, utan att *först*, såsom här blifvit yttradt, verkställa en genomgripande omdaning af Riksbanken i så väl konstitutivt som administrativt hänseende, är således att gå i en alldeles bakvänd ordning.

I motionen har blifvit föreslaget att ställa till Riksbankens förfogande svenska statsobligationer till nominalbelopp af femtio millioner kronor, mot skyldighet för Riksbanken att, i fall och i den mån obligationerna säljas eller förpantas, åter »infria dem, så snart lämpligen ske kan». I den frågan behöfver jag ingenting annat anföra än att med nöje åberopa fullmäktiges i Riksgäldskontoret utlåtande, som Herr Talmannen väl känner, ty detta skulle ju vara en åtgärd, som rent af gränsade till det löjliga, först och främst därför att det skulle vara menligt för *statens kredit* och för det andra därför att det *icke* behöfves.

Att det skulle vara menligt för statens kredit, är väl alldeles uppenbart, och de två exempel, som kunnat åberopas — nemligen då obligationer lemnades såsom garanti åt den allmänna hypoteksbanken och åt sågverksegarnes garantiförening — äro inte tillämpliga i förslaget att låta Riksbanken få statsobligationer att förpanta. De visa nemligen endast, att Riksdagen ville under den formen till begränsadt belopp garantera dessa inrättningar, som Riksdagen ansett gagnande och nyttiga, men meningen har aldrig varit att någon af dessa institutioner skulle ifrågasätta att sälja eller förpanta dessa obligationer för att använda de inflytande medlen i sin lånerörelse. Detta är ju utom allt tvifvel, och denna del af frågan torde alltså få lemnas helt och hållet å sido. Jag kan icke tänka mig, att någon skulle vilja bifalla en sådan befägd åtgärd.

Här hafva vidare framställts åtskilliga förslag, under förutsättning att de enskilda bankernas rättighet att utgifva tiokronosedlar, skulle upphöra med år 1885. Fullmäktige i Riksbanken hafva i ett vid detta betänkande fogadt utlåtande framhållit önskvärdheten af ett snart afgörande af frågan om de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt. I den delen instämmer jag på det allra lifvigaste med fullmäktige, ty Herr Talmannen kan icke föreställa sig hvad det är för en omätlig skada att låta en så viktig fråga år från år uppskjutas. Hvad som skall göras, bör därför göras så *snart* som möjligt. Men det är nu elfva år som en sådan ovisshet varit sväfvande öfver den allmänna rörelsen;

Ifrågasatt återgång till systemet af en enda sedelutgifvande bank.
(Forts.)

Ifrågasatt återgång till systemet af en enda sedelutgifvande bank.
(Forts.)

jag säger med flit *den allmänna rörelsen* och icke ensamt de enskilda bankerna, ty *de* äro i detta fall endast medlare och det är för den allmänna rörelsen som godtycket varit och är hotande, och dåre är den, som under så osäkra förhållanden som de, hvilka nu råda här i landet, utvidgar sin verksamhet eller tänker på nya anläggningar. Den är i sanning en mycket rask fyr, som vågar göra det, ty man vet ju icke i dag hvad som kan komma från regeringen i morgon.

I herrar fullmäktiges utlåtande, att denna fråga bör *snart* ordnas, instämmer sålunda troligen hvarje tänkande näringsidkare.

Det säges här vidare, att de enskilda bankerna ju kunna rediskontera. Ja, det kunna de visserligen, men ganska riktigt har i bankofullmäktiges utlåtande infflutit det försigtiga förbehållet, att bankofullmäktige skola, i hvarje särskildt fall, pröfva vexelns beskaffenhet. De skulle således meddela tillåtelse att rediskontera, och detta skulle snarare blifva en fördel för Riksbanken än för dem, som anmäla sig till rediskontering. Under lugna och goda tider rediskonterar Riksbanken nog, men under svåra tider är det icke så säkert, att Riksbanken rediskonterar, och jag tror icke, att man kan sätta in i bankoreglementet någon så orimlig föreskrift, som att Riksbanken skulle rediskontera, därför att de enskilda bankerna förlorat sin rätt att utgifva tio-kronesedlar. Det vore åtminstone mycket obetänksamt, och jag tror icke att Riksdagen är så fallen för att gifva obetänksamma föreskrifter. Det finnes ganska många föreskrifter i bankoreglementet af vilkorlig art, och man bör icke öka sådana föreskrifters antal.

Hvad sjelfva rediskonteringen beträffar, vill jag, under den förutsättning att några af mina ähörare intressera sig för bankväsendet, säga, att det är något som måste användas med mycken varsamhet och som alldeles icke får blifva hvad man kallar dagligt bruk eller vana, ty visserligen är den skilnad i diskontot som erbjudes, nemligen $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{8}$, mycket förledande och i vackert väder är det mycket bra att få detta *del credere*, men om en bank ständigt afhänder sig sin inrikes vaxelportfölj, så är det säkert att en sådan bank i sjelfva verket *icke* har något annat att stödja sig vid, såsom kassaförstärkning än den utländska krediten, och *detta* är icke något afundsvärdt tillstånd. Jag kan uppriktigt säga Herr Talmannen att jag sjelf en gång har varit i den belägenheten, att vår portfölj krympte högst väsentligt. Vi måste då tillgripa den utvägen att sätta ned diskontot *under* hvad alla andra banker hade, och vår portfölj steg då från 2 millioner till 7 millioner, men dertill fordrades fem månader. Uti en god inrikes vaxelportfölj har man en liten vattenkonst, som fyller kassan med 3—4 hundratusen kronor i veckan, om det behöfs. Rediskonteringen är således utmärkt bra för någon gång, men blott såsom en tillfällig åtgärd; så t. ex. om man behöfver penningar på åtta dagar, är det vida bättre att rediskontera än att sätta sig i skuld i utlandet på tre månader för att fylla ett så beskaffadt behof. Hvad de nu skulle få för en ränteskilling vid rediskontering, lemnar jag derhän. Här är icke fråga om en åtgärd blott för några få år utan det gäller hela vårt bankväsendes framtid och dess förmåga att betjena allmänna rörelsen. Ganska riktigt säges det här, att Utskottet är af den åsigt »att den ökade sedelemmission, som på grund af de enskilda bankernas

tiokronesedlars indragning kan tillfalla Riksbanken, icke bör komma att särdeles trycka på Riksbankens kassa.» Nej, den kommer säkerligen icke att trycka på Riksbankens kassa, ty *något* rörelsemedel måste man hafva, och den kommer icke att trycka på Riksbankens kassa annat än vid utomordentliga tillfällen, och vid sådana tillfällen hjälper icke annat än *lagligen i riket gällande guldmynt*.

Längre ned säger Utskottet: »Att under sådana förhållanden nu *skilja en del* från frågan i sin helhet torde icke vara lämpligt.» Ja, men det är just det, som Utskottet i allt fall har slutat med att göra, eller, rättare sagt, Utskottet har vändt upp och ned på frågan, och under det att motionärerna blott föreslagit *en del*, så tager Utskottet *hela* frågan, då Utskottet föreslår en skrifvelse, deri det anhålles om »framläggande för Riksdagen af de förslag, som må finnas erforderliga för att bereda och genomföra en *återgång* till systemet af en enda sedelutgifvande bank.» Det hafva icke motionärerna begärt; de hafva endast begärt att de enskilda bankernas tiokronesedlar skulle indragas och ingenting annat. De hafva varit så försigtige, att de åtminstone först vilja se, huru den saken kommer att gestalta sig, innan de våga sig på att taga bort all enskild banksedelutgifningsrätt, såsom denna af Utskottet föreslagna skrifvelse afser.

Här föreslås i början af skrifvelsen, att Riksdagen skulle besluta: »att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om *snar* pröfning af seuaste bankkomitès utlåtande och framläggande för Riksdagen af de förslag» etc. Ja, jag skulle för min del mycket gerna vilja vara med om en dylik erinran till Herr Finansministern, ty det kunde han sannnerligen väl hafva gjort sig förtjent af, som icke för denna Riksdag framlagt något förslag i bankfrågan utan uppskjutit dermed, så att allt skall köras ihop i sista stunden, då de enskilda bankernas oktrojer äro nära tilländalupna; men då känt är, att det är regeringens afsigt att till nästa Riksdag komma med förslag i ämnet, så anser jag icke lämpligt att Riksdagen eller åtminstone icke att Första Kammarén aflåter en så beskaffad skrifvelse nu i riksdagens sista timme. Jag anser för öfrigt, att den skrifvelse, Utskottet här föreslagit, alldeles icke är föränledd af motionens innehåll, utan det är rent af på fri hand, som Utskottet har gjort upp detta förslag, och jag vet icke säkert — men det lemnar jag till Herr Talmannens bedömande — om det Sammansatta Utskottet är berättigadt att framlägga nya förslag. Jag har aldrig hört att ett Sammansatt Utskott har denna rätt, och har det icke sådan rätt, då vet jag icke, huru man kan komma fram med ett sådant förslag, som Sammansatta Utskottet framlagt i första punkten af sitt skrifvelseförslag.

Jag skall nu bedja att få gå litet tillbaka i händelserna; det kan verkligen vara mödan värdt att göra det.

År 1874, då banklagen var under omarbetning och då det framlades åtskilliga förslag till ändring, tillät jag mig att passa på tillfället och väcka en motion, som innehöll, att det skulle åläggas de enskilda bankerna att invexla sina banksedlar med guldmynt, och en liten bit af motiveringen i denna motion torde Herr Talmannen tillåta mig att uppläsa.

Ifrågasatt återgång till systemet af en enda sedelutgifvande bank.
(Forts.)

Ifrågasatt återgång till systemet af en enda sedelutgifvande bank.
(Forts.)

»Den viktigaste frågan uti all banklagstiftning är den, om banksedel omedelbart eller blott medelbart med *mynt* skall invexlas. Med denna fråga är förknippad frågan, om myntreformen skall blifva en verklighet eller blott en pappersbedrift. Det är väl både rätt och billigt, att de institutioner, som erhålla tillåtelse att utställa banksedlar, äfven skola åläggas skyldigheten att, i likhet med Riksbanken, dem med *mynt* invexla. Fritagas de enskilda bankerna nu från denna skyldighet, försvaras Riksbankens ställning, och det guldmynt, som man till allmänna rörelsens betryggande hoppades få se spridt i landet, förblifver hvilande hos Riksbanken, till dess det begäres för export. De många små kriser, som tid efter annan i Sverige uppkomma och skaka allmänna rörelsen, utan att man vet hvarifrån stötarne komma, förorsakas af den betydliga cirkulerande pappersmassan, som icke på mer än ett ställe i hela landet har någon stödjepunkt och därför lätt bringas ur jernvigten.

Banksedel skall ovilkorligen, då den i bankens hufvudkontor till invexling företes, inlösas med rikets mynt. Enskild bank må icke emot banksedelinnehafvarens bestridande verkställa denna invexling med Riksbankens sedlar.»

Det låter fasligt besynnerligt, men mitt förslag blef verkligen Riksdagens beslut, och på den vägen hafva vi, oaktadt alla förespeglingar, huru menligt det skulle vara för de enskilda bankerna och omöjligt för dem att fullgöra, gått fram i tio år, och det är nu denna viktiga grundsats, som man vill förkasta genom en sådan skrifvelse, som det Sammansatta Utskottet här har framlagt. Det är klart, att meningen är sådan, att vi skola återföras till den bestämmelsen, att det blir ett enda ställe i landet, der man kan erhålla guldmynt och det blir i Stockholm, det blir i vår hufvudstad, en obefästad stad och en gränsort, och faran häraf har äfven förutsetts af Riksbanken, som har lådor liggande färdiga för att skicka guldmyntkassan till Karlsborg.

Jag tror det är få länder, som hafva den fördelen, att enskilda bankers sedlar omedelbart skola invexlas med guld. Åtminstone hafva statsekonomer och bankmän i andra länder ansett det vara ett mycket stort framsteg som här togs år 1874. Det är kanske en missuppfattning af dem, och af mig med förstås, men jag tror, att det blir en stor förlust för det allmänna, om förändring häruti vidtages. Fördelen ligger i synnerhet deri, att om det finnes någon enda banksedel, som icke invexlas med guldmynt, men som ovilkorligen enligt lag och allmän civillag skall invexlas på det sättet, så kan man stämma banken till rådhusrätt och tvinga banken att invexla eller upphöra med bankrörelsen. Man löper icke fara, att banken någonsin slutar att invexla sina sedlar med guld, men i alla fall fortsätter bankrörelsen. Men tager man bort denna skyldighet, som gifver trygghet, att på grund af en speciallag få banksedeln invexlad omedelbart med guldmynt, då få vi se, hvad följden kan blifva. Nu säger man: men allmänheten har icke begagnat sig af denna rättighet. Ja, det är ingen orsak att taga bort den därför, ty allmänheten begagnar sig af den, om allmänheten finner anledning att begagna sig af den, och det betryggande

ligger just deri, att man *kan* begagna sig af den. Hvad tjenar kassakreditiv till? Jo, att jag vet, att jag hvilken dag som helst *kan* fylla min kassa ur detta kreditiv vid behof, utan att medlen behöfva ligga räntelösa i min egen kassa. På samma sätt är det med denna skyldighet att invexla sedlar med guld. Skänka vi nu efter denna skyldighet, då får man se, hvad följden kan blifva. Jag anser, att det vore att gå från ett bättre till ett sämre tillstånd inom bankväsendet.

Nu komma vi till en annan omständighet, som kanske äfven förtjenar att talas litet om. Det har talats om de de enskilda bankernas afdelningskontor; och dessa afdelningskontor i orterna har man påstått vara något, som icke behöfdes. Men jag är af den öfvertygelsen, att det är med dessa som med åtskilligt annat här i verlden: man sätter icke rätt värde på dem, förr än man saknar dem.

Må det tillåtas mig fästa Herr Talmannens uppmärksamhet på de obestriddigen nyttiga postremissvexlarne, hvilka äro beroende af de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt. År 1858 tänkte jag: det är ändock besynnerligt; vi äro litet tröga i vår uppfattning och inrätta oss icke på det mest praktiska sätt. Jag hade varit uppe i Riksgäldskontoret och sett remissorna från landtränterierna komma dit. Jag förvånade mig öfver sedelpackornas storlek. Då sade en gammal kommissarie till mig: ja, hvad är detta nu, tänk när vi hade banksedlar på tolf skillingar riksgälds och när banksedlarne kommo i stora lärar! Då hade Riksgäldskontoret sitt kreditiv i Riksbanken, egentligen för att begagnas under den tid af flere månader, som åtgingo till remissornas uppräknande af dertill anstälde tjänstemän. Inom affärsverlden och äfven vid liqviderande af enskild gäld måste man förteckna en mängd banksedlar för att skicka dem med posten. Då tänkte jag: nu är krisen öfver och nu skulle man kunna försöka något bättre ordnande af denna angelägenhet. Jag stödde mig då på den omständigheten, att de enskilda bankerna, till allmänhetens betjenande och till främjande af sina egna banksedlars villiga emottagande, måste hålla vexlingsombud i hufvudstaden. Häri låg, att hvarje sådan enskild bank måste till detta vexlingsombud successive remittera penningar för att kunna fylla vexlingskassan. När sådant behöfdes, var det tydligt, att det billigaste sätt att stärka denna kassa vore, om de kunde i orterna få köpa anvisningar eller vexas betalbara å vista i hufvudstaden. Jag tänkte, om afsändaren kunde få *ett* säkert papper i stället för ett stort antal banksedlar, vore han dermed väl betjenad. Bankerna kunde åtnöjas med de få dagars räntefrihet postremissvexeln åtnjuter, innan den presenteras till inlösen. Denna mekanism är så enkel, att hvem som helst kunnat ordna densamma, men den saknades ända till dess Stockholms Enskilda bank satte densamma i gång. Nu utställas af alla bankkontor postremissvexlar. Den saken är nu så vanlig, att herrarne kanske tro, att den funnits från urminnes tider. Dessa postremissvexlar kunna invexlas i hvilket bankkontor som helst i hela Sverige, och de enskilda bankerna göra det med nöje, ty derigenom få de lemna ut sina sedlar mot postremissvexlar, som de skicka till Stockholm för att derigenom stärka sin vexlingskassa. Det är alldeles otro-

Ifrågasatt återgång till systemet af enda sedelutgifvande bank.
(Forts.)

Ifrågasatt återgång till systemet af en enda sedelutgifvande bank.
(Forts.)

ligt, hvad denna lilla operation, som synes så enkel, gör stort gagn och hvad den spar tid och kostnad. Såsom ett exempel på i huru stor skala allmänheten begagnar sig af densamma, vill jag här lemna en tabell öfver »utelöpande postremissvexlar».

Utelöpande postremissvexlar år 1884.

	Riksbanken.	Enskilda Bankerna.	Aktiebankerna och Kreditbolagen.	S u m m a.
Den 31 Januari..... kr.	750,870 —	7,345,300 —	1,827,703 —	9,923,873 —
» 29 Februari....	1,028,677 —	8,775,798 —	2,211,950 —	12,016,425 —
» 31 Mars..... »	555,357 —	9,297,571 —	1,970,604 —	11,823,532 —
» 30 April..... »	925,285 —	10,979,660 —	2,301,457 —	14,206,402 —
» 31 Maj..... »	1,307,489 —	7,743,764 —	2,014,253 —	11,065,506 —
» 30 Juni..... »	1,011,443 —	7,787,118 —	1,627,097 —	10,425,658 —
» 31 Juli..... »	744,122 —	6,984,897 —	1,747,286 —	9,476,305 —
» 31 Augusti....	1,059,612 —	7,061,171 —	1,967,521 —	10,088,304 —
» 30 September. »	971,324 —	7,374,191 —	2,219,926 —	10,565,441 —
» 31 Oktober....	585,150 —	8,192,115 —	2,125,635 —	10,902,900 —
» 30 November... »	1,289,015 —	8,945,385 —	2,548,036 —	12,782,436 —
» 31 December... »	629,095 —	10,185,868 —	2,244,058 —	13,059,021 —
Summa kr.	10,857,439 —	100,672,838 —	24,805,526 —	136,335,803 —

Denna tabell visar, att det i medeltal under hela året varit utelöpande postremissvexlar till sammanlagdt belopp af 11,361,317 kronor. Om jag nu antager, att hvarje postremissvexel är ute tre dagar, som är medelsiffran, hafva dessa lappar gjort likvider för 1,136,131,700 kronor. Det är nu förhållandet. Nu säger man, att det är ju icke frågan om att taga bort postremissvexlarne. Nej bevars, det är det icke, men de försvinna ändå. Det är saken det. Tro herrarne, att när de enskilda bankerna hafva förlorat tiokronosedlarne, tro herrarne, att de sedermera kunna hålla vaxlingskassor på många hundratusentals kronor i hufvudstaden för att invela banksedlar å stora valörer? Nej, de hvarken kunna eller komma att göra det, utan det blir endast tillgång på postremissvexlar mellan Riksbanken och dess afdelningskontor och möjligen mellan några få större orter. Det blir följden af reformen. De gå ned till något, som i jemförelse med hvad de nu äro blir en ren obetydlighet.

En aktad representant för Riksbanken har prisat ställningen i Danmark. Ja, det är vanligt i Sverige att beundra allt utländskt, men jag kan likväl upplysa, att chefen för den största banken i Danmark har sagt, att »postremissvexlar finnas icke efter edra begrepp», utan de äro på åtta dagars sigt eller tre dagars sigt för mindre belopp, men beloppen äro i allmänhet små och det emedan bankerna icke kunna ligga med några stora kassor. Ty det är för dyrt att ligga med den kassa, som skulle erfordras för att betjena och stödja rörelsen, om de icke hafva sina enskilda banksedlar. Och det är förhållandet i Dan-

mark, att de icke hafva det, och derfor är der en ganska lam och tungrodd bankrörelse, änskönt i Danmark finnes mycket stort penningkapital. Jag undantager naturligtvis sjelfva staden Kjöbenhavn, men i orterna är förhållandet helt annat än der.

Nu för tiden är det mycket tal om dessa banksedlar såsom »räntefritt lån af allmänhet». Ja, det är ju ett sätt att tala, om man så vill; men man glömmar att uppgifva, hvilka stora fördelar som beredas allmänhet genom enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, såsom måttlig diskonto, kassakreditiv, postremissvexlar och inkasseringar för otroligt billig kommission. Man säger det vara en klok åtgärd att skarpt begränsa banksedelutgifningsrätten, men den *obegagnade* banksedelutgifningsrätten är lika vigtig som den begagnade, ty på den obegagnade banksedelutgifningsrätten beror bytesmedlens elasticitet. Det är den, som är kassareserv i afdelningskontoren. Har jag en mycket liten banksedelutgifningsrätt, ja, då blir den ett räntefritt lån och då får jag sällan se mina utelöpande banksedlar. Då först blir banksedelutgifningsrätten ett privilegium. Ingen bank kan, med mindre kostnad än 3 procent a beloppet utelöpande banksedlar, begagna sin banksedelutgifningsrätt. Vi gifva tre procent på upp- och afskrifningsräkning. Det är för mycket, men vi hafva 5,800,000 kronor på den räkningen och rörelsen på denna räkning är på ytan, ty af dessa 5,800,000 kronor äro kanske 5,300,000 kronor ett lån af allmänheten mot tre procent. Nu trotsar jag någon bankstyrelse kunna visa, att det förtjenas mera på utelöpande banksedlar än Stockholms Enskilda bank kan förtjena på medel innestående på 3,800 upp- och afskrifningsräkningar.

Bankfullmäktige hafva icke förordat en så hastig indragning af tiorna, som den de trettiofem motionärerna hafva föreslagit, och jag får säga, att jag tycker, att bankofullmäktige i den frågan hafva alldeles rätt. Motionärerna hafva föreslagit, att banksedlarne nolens volens skulle bort inom 1885 års utgång. Bankofullmäktige hafva föreslagit åren 1886, 1887, 1888. Jag vill verkligen icke de små hemmansegarne så illa, som att begära bifall till deras motion, att klämma till och draga in dessa tiokronsedlar under 1885. Jag har här en uppgift angående bankernas inländska utlåning, betraktad med hänsyn till de särskilda yrkena och den visar följande:

*Ifrågasatt
återgång till
systemet af en
enda sedel-
utgifvande
bank.
(Forts.)*

Ifrågasatt
återgång till
systemet af en
enda sedel-
utgifvande
bank.
(Forts.)

Bankernas namn.	Jordbruket.		Handel och näringar.		Öfriga låntagare.				
	Antal lån.	Summa.	Antal lån.	Summa.	Antal lån.	Summa.			
Skånes	8,961	12,602,376	40	11,244	25,510,806	09	4,319	7,499,976	49
Vernlands	3,559	3,842,832	74	1,191	2,631,865	83	514	570,418	83
Kopparbergs	1,675	1,786,145	92	581	3,340,163	94	360	380,695	24
Östergötlands	7,657	6,471,120	75	2,933	4,124,295	94	882	789,326	55
Smålands	5,559	5,537,973	42	2,850	5,086,080	—	1,535	1,472,140	86
Örebro	1,139	5,763,934	15	812	2,084,372	87	251	712,812	81
Malareprovinsernas ..	5,698	8,391,584	09	3,265	9,506,640	77	2,596	3,825,410	02
Göteborgs	2,655	1,820,892	75	4,201	11,097,920	45	541	794,905	60
Stockholms	803	3,526,844	70	3,542	13,091,875	91	693	1,268,379	41
Norrköpings	680	1,579,332	48	1,945	5,388,173	83	128	315,472	—
Hallands	1,745	1,229,104	—	750	1,349,513	—	136	123,650	—
Sundsvalls	784	2,537,795	67	5,201	17,172,082	02	653	864,961	45
Kristianstads	3,204	3,000,268	01	5,141	6,837,850	31	1,764	1,041,664	73
Venersborgs	1,822	1,257,943	73	1,011	1,690,757	42	492	404,587	97
Skaraborgs läns	8,564	6,089,976	32	1,405	3,659,032	78	1,024	959,667	01
Gefleborgs	436	941,571	88	958	4,875,565	63	299	1,328,776	—
Uplands	5,023	4,337,275	—	2,257	6,824,906	—	1,711	1,294,279	—
Vesterbottens	856	1,209,900	—	1,472	5,110,800	—	831	487,640	—
Kristinehamns	826	943,100	37	491	2,105,670	99	129	205,560	—
Borås	4,189	1,927,038	78	1,472	2,461,041	95	294	159,794	04
Södermanlands	2,158	3,179,379	40	738	1,731,752	02	530	577,166	35
Kalmar	3,917	4,759,428	30	1,960	3,918,992	14	631	887,658	07
Gotlands	1,313	1,044,962	—	572	1,184,709	37	340	343,999	72
Bobusläns	1,633	1,062,969	95	1,158	1,567,711	46	399	362,224	17
Hernösands	906	1,079,210	97	1,849	6,941,750	36	609	1,244,732	77
Helsinglands	2,009	1,532,107	83	2,276	6,131,049	75	1,068	805,749	—
Oskarshamns	901	1,266,735	65	1,416	1,970,442	52	327	204,534	34
Summa	78,681	89,221,805	26	62,691	157,395,823	35	23,056	28,876,182	40

Herr talmannen behagade deraf finna, att jordbruket har 78,681 stycken lån tagna på ett sammanräknadt belopp af 89,221,805 kronor 26 öre; handel och näringar hafva ett antal lån, som är mindre till siffran än jordbrukets, nemligen 62,691, men beloppet är större på de lånade medlen eller 157,395,823 kronor 35 öre och de öfrige låntagarne hafva vi här icke att göra med. Denna uppgift är meddelad i April 1885 af de enskilda bankernas syndikat och torde förtjena uppmärksamhet, äfven i händelse det skulle vara begånget något misstag på några tusen kronor. Ty denna uppgift visar i allt fall, att de enskilda bankerna äro *till*, icke uteslutande för handel och industri, utan äfven för den viktiga jordbruksnäringen, som vi alla önska all möjlig framgång.

Jag ber vidare att få fästa uppmärksamheten på, att det är en missuppfattning att anse banksedlarne såsom ett kapital. De äro deremot ett redskap, med hvilket kapitalet öfverflyttas från den ene egeren till den andre, och det vore väl märkvärdigt, om jag skulle anse det vara en olägenhet, att ett sådant redskap finnes i erforderlig mängd. Tänk om jernvägsstyrelsen, jag menar Kongl. trafikstyrelsen, hade så litet godsvagnar, att jag icke kunde få öfverflytta lösegendom eller andra varor från den ena orten till den andra, utan trafikstyrelsen

svarade: »nej, nu har ni handlat för mycket, därför skola vi begränsa antalet vagnar och därför får ni icke för närvarande flera godsvagnar för att öfverföra mera varor». Ett sådant öfverflyttande af en vara från en ort till en annan är *precis af samma natur* som öfverflyttning af penningkapital från en ort till en annan, och i *förra* fallet är det otvivelaktigt en tjänst för och ett underlättande af den allmänna rörelsen, och vi sätta ju staten i skuld för att underlätta den. Men tänk, att man då kan i det *senare* fallet säga: nej, det går icke an att öfverflytta penningkapital så lättvindigt som nu; det skola vi göra med stor försigtighet och öfverlemna till några få bankofullmäktige att bestämma öfver. Det är, hvad som nu åsyftas.

När nu denna lag år 1874 stiftades, och när i den lagen kom in dessa olyckliga, drakoniska ord i 27 § rörande de enskilda bankerna, att de skulle få rätt att utgifva sedlar på 50 till 1,000 kronor samt tills vidare, »så länge vi», det vill säga Kongl. Maj:t, »finna det lämpligt», å 5 och 10 kronosedlar, fans det väl icke någon i denna Kammare, som kunde föreställa sig, att denna lagbestämmelse skulle tillämpas, som den har blifvit af respektive finansministrar tillämpad, utan man förestälde sig, att det var en *rättighet*, som konungen hade, men icke ett *vilkor* för konungen, att han skulle vid beviljande af hvarenda bankoktroj sätta in den bestämmelsen, så att den skulle blifva lika som att rycka på en sträng eller fyra af en kanon, då Kongl. Maj:t icke längre ville lemna den rättigheten. Ingen människa i denna Kammare trodde, att en sådan tillämpning skulle göras, utan denna rättighet stod i lagen omtalad och konungen hade rätt att bevilja tioårig oktroj, och om han då vid början af en sådan oktroj ville ändra denna sedelutgifningsrätt, skulle han säga det, genom att sätta in i oktrojen: *hädanefter gifver jag icke andra oktrojer än på de eller de vilkoren*, och då hade denna sedelutgifningsrätt å femkronosedlar *successive* försvunnit, och då hade det gått mycket jemnare och lugnare. Nu är det ett förskräckelsens och nära nog laglöshetens tillstånd i bankväsendet, och det är *det*, som är så farligt. Banklagen af den 12 Juni 1874 ålägger icke konungen att indraga fem- och tiokronosedlarna, utan blott berättigar honom härtill. Den äfventyrliga tillämpningen är regeringens ensak.

En annan orimlighet är, att, om det också finnas lottegarer, som gå in på vilkoret solidarisk ansvarighet på tio år, de icke blott få gå in på de vilkor, som gällande lag *nu* bestämmer, utan Kongl. Maj:t har inskjutit i oktrojen »och under tiden *möjligen blifvande*» drakonisk lagstiftning eller ändring i afseende på lottegarers ansvarighet. Denna bestämmelse gör, att, när vi gå in på en förlängd oktroj, vi alls icke veta, hvad det är som vi underkasta oss. Det är så besynnerligt och ledsamt, att jag icke kan säga, huru förfärligt det är. Jag säger icke, att det blir någon drakonisk lagstiftning, men det är den omständigheten som är menlig, att, då jag ingår på en förbindelse på tio år, jag eller mina rättsinnehafvare icke kunna få det rent och klart, hvad frågan gäller, utan sedan kunna åläggas andra förbindelser, som ligga utom möjlighetens gräns att förutse eller uppfylla, om de någonsin skulle blifva tillämpade. Jag är af den öfvertygelse, att det vore en lycka att en gång få det klart, ty det finnes knappt något, som är så olyckligt som

Ifrågasatt återgång till systemet af en enda sedelutgifvande bank.
(Forts.)

Ifrågasatt återgång till systemet af en enda sedelutgifvande bank.
(Forts.)

ovissheten, allra mest i ömtåligare saker; och det vore en lycka att en gång få veta hvad regeringen vill och att slippa se detta uppskof från den ena riksdagen till den andra med afåtandet af Kongl. propositioner angående bankfrågorna. Vi hafva nyss erfarit, att regeringen har skjutit upp det till det yttersta, och det beklagar jag. Men jag yttrar mig icke nu om den saken, ty det kan icke gerna blifva någon ursäkt för Riksdagen att också skjuta upp till det yttersta. Ty om det skulle komma att inträffa, att någon politisk eller ekonomisk vind, någon siroccostorm, uppstode, så kunde det hända olyckor, som icke kunde botas. Jag är därför af den öfvertygelse, att i denna fråga och sedan regeringen har låtit frågan gå till det yttersta och låtit det blifva en folktro, åtminstone inom vissa delar af Riksdagen, det är mycket bättre, att vi få bort det omtvistade. Och om det är en sanning, såsom man säger mig att Medkammaren fordrar, att det skall vidtagas någon executiv åtgärd mot de enskilda bankerna, så underkastar jag mig det naturligtvis i denna liksom i många andra frågor; men framför allt anser jag det vara af vikt, att vi måtte *få veta hvad det skall blifva* och icke skjuta upp frågans afgörande till en tid, då det icke beror af oss, huru händelserna kunna gestalta sig. Jag är därför resignerad, Herr Talman! Jag vill icke såsom motionärerna kasta bördan på den allmänna rörelsen genom att vara med om, att det skall blifva slut med de enskilda bankernas sedlar inom 1885 års utgång. Det var ett experiment, som gjordes 1879 med femkronosedlarne. Men detta är litet betydligare af det skäl, att det då var så många femmor som konverterades till tior, så att det icke var så farligt som det var obetänksamt anlagdt. Men det är en väsentlig skillnad mellan dessa tior och närmast högre valören eller femtior. Det är något, som icke går att konvertera, och det är derföre som jag ber att herrarne ville vara så goda och gå bankfullmäktiges åsigt till mötes att *fördela* indragningen. Bankfullmäktige hafva nemligen föreslagit en *successiv indragning* under åren 1886, 1887 och 1888. Jag får säga, att detta är mycket välmenadt af fullmäktige, men det är enligt min tanke mycket bättre, om man rent ut får veta den dag, då indragningen kommer att ske, och då tycker jag det är bäst att taga 1887 års slut såsom tidpunkt för indragningen, så hafva de enskilda bankerna år 1888 på sig att liqvidera, för den händelse de komma att sluta. Jag kan vara med om den i sjelfva verket okloka åtgärden, dock under uttryckliga vilkor: att vi få banklagar och bankoktrojer utan alla *vilkorliga* bestämmelser eller förbehåll, och att riksbanks-sedlarnas *tvångskurs* afskaffas, så att eganderätten äfven till penningkapital må betryggas.

Jag kan icke föreställa mig, att någon i denna Kammare skall begära proposition på ett så orimligt skrifvelseförslag som det Sammansatta Utskottet framlagt, utan i närmaste öfverensstämmelse med motionärerne anhåller jag vördsamt om proposition på följande förslag: att Första Kammaren behagade besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t må anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes förordna om upphörande med 1887 års utgång af de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar å tio kronors valör.

Herr de Maré: Ehuru jag villigt erkänner den varsamhet, hvarmed Sammansatta Utskottet behandlat den väckta motionen om åtgärder i och för upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar å 10 kronor, så kan jag dock icke biträda det slut, hvartill Utskottet kommit, då efter min uppfattning Riksdagen icke bör besvara Kongl. Maj:t med onödiga skrifvelser. Såsom sådan måste jag anse denna af Utskottet nu föreslagna, då Riksdagen så nyligen som 1881 aflät en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om revision af gällande banklagstiftning och Kongl. Maj:t i följd häraf nedsatte en komité, som afgifvit utlåtande och förslag i ämnet. Då nu Kongl. Maj:t har detta förslag under sin ompröfning och sålunda Riksdagen lär hafva att inom kort tid motse en proposition i frågan, så förefaller det mig, som om en sådan skrifvelse voro minst sagdt obehöflig. Jag anhåller därför värdsamt om proposition å afslag å Utskottets hemställan.

*Ifrågasatt
återgång till
systemet af en
enda sedel-
utgifvande
bank.
(Forts.)*

Herr Törneblad: Det torde må hända tillhöra mig, eftersom bankofullmäktiges ärade ordförande är af skiljaktig åsigt mot fullmäktige i allmänhet, att yttra några ord i afseende på fullmäktiges ställning till den föreliggande frågan och uppfattning af hvad, som inom den närmaste framtiden möjligen vore att göra. Om jag gör det med tvekan, må Kammarens ledamöter ursäktas det, emedan min erfarenhet på detta fält icke är så stor, att jag vågar tillmäta mig någon säker erfarenhet eller större sakkunskap deri, men jag skall dock försöka i någon mån belysa, hvad fullmäktiges mening och uppfattning är. Jag ber då i det fallet att få erinra derom, att i fullmäktiges yttrande, sid. 7, det är temligen öppet antydt, att fullmäktige allra helst hade önskat en pröfning af frågan i dess helhet, så att ett fullständigt förslag från regeringen hade framkommit till Riksdagen. Huru detta förslag skulle gestalta sig, hvilka förändringar i bankens konstitutiva anordningar, i dess styrelseledamöters val och dylikt kunde föreslås, det tillhör mig icke här att inlåta mig på och har icke heller i sin helhet behöft ingå särskildt i fullmäktiges utredning af ämnet. Deremot är det en annan sak, som här spelar en större roll, nemligen de enskilda bankernas ställning till Riksbanken. Jag anhåller då få förutskicka den anmärkning, att då jag talar om enskilda banker, jag dermed kan mena så väl sedelutgifvande enskilda banker som aktiebanker. Det händer nemligen rätt ofta, att man anser rörelsemedlens spridning och omsättning och näringslivets deraf beroende tillfredsställande i afseende på sina kraf uteslutande eller så godt som uteslutande vara beroende på de *sedelutgifvande* enskilda bankerna jemte Riksbanken, under det att det dock bör ihågkommas, att vi jemte dessa hafva aktiebanker, och en del sådana ganska starka, hvilka på ett högst omfattande sätt hafva tjenat och fortfara att tjena den allmänna rörelsen, oakadt de icke utgifva egna banksedlar. Vidare bör märkas att, såsom den näst föregående ärade talaren anförde, det är ur bankernas egen synpunkt synnerligen önskvärdt, att frågan erhåller en lösning rätt snart i den ena eller andra rigtningen. I afseende härå vill jag erinra derom, att det finnes två omständigheter i den nuvarande lagen för de sedelutgifvande enskilda bankerna, hvilka torde tåla vid en noggrannare pröfning och må hända förändring, åtminstone om man

Ifrågasatt återgång till systemet af en enda sedelutgifvande bank.
(Forts.)

får döma efter deras målsmäns egna uttalanden. Jag syftar nu på garantierna för sedelutgifningsrätten, det är den ena omständigheten, och den solidariska ansvarigheten, som är den andra.

Hvad *garantierna* beträffar, är det icke mindre än 20 enskilda banker, som i sina utlåtanden öfver bankkomiténs senaste förslag hafva med instämmande i det af styrelsen för Vermlands enskilda bank först formulerade yttrandet alldeles bestämdt uttalat sig till förmån för komiténs förslag att till betryggande af de utgifna sedlarnes inlösen pant skall i allmänt förvar nedsättas. Att erinringar blifvit gjorda i afseende på detaljerna i fråga om panten, förändrar icke det faktum, att så många bankers styrelser hafva erkänt, att pant för sedlarne är något, som är behöfligt och angeläget. Jag känner nu icke, om dessa bankers styrelser vid afgifvandet af sina yttranden hafva hyst den uppfattning, att på alla de omtalade 27 ställena i riket under närvarande förhållanden en invexling med guld, i fall den allvarsamt påkallas, skulle kunna ega rum eller icke; derom hafva de icke uttalat sig. I fråga om denna sak torde dock vara att beakta, att enligt senaste rapporter de enskilda bankernas utelöpande sedlar utgöra icke mindre än 53 millioner kronor i rundt tal, under det att deras kassa af lagligen i riket gällande guldmunt, annat guldmunt och omyntadt guld utgör något öfver 8 millioner. Läger man nu dertill de enskilda bankernas å vista förbindelser, hvilka visserligen kunna vara särdeles goda och förmånliga för den rörelse, »som rör sig på ytan», men kunna hafva sina obehag i händelse att en allt för brådstörtad inlösen af desamma skulle fordras, hvilket dock icke är anledning att befara under lugna förhållanden, så befinnes att dessa å vista förbindelser utgjorde för de enskilda sedelutgifvande bankerna på uppoch afskrifningsräkning 32 millioner samt postremissvexlar 9 millioner. Det är således klart, att man kan tänka sig, att svårigheter kunna inträffa. Om så icke har skett, så är det ett bevis för den stora omtänksamhet, med hvilken bankstyrelserna hafva handhaft sina viktiga åligganden, men det innebär dock icke en alldeles bestämd trygghet för att icke i framtiden något dylikt skulle kunna inträffa. Det tillhör lagstiftaren att i lugna dagar tänka, att äfven den onda dagen kan komma, äfven om man icke behöfver därför lagstifta, så som om man lefde i en permanent kris, i hvilket afseende jag vill instämma med yttrandena af vissa enskilda bankers styrelser. Detta är ett, ett annat är att se till, att nödig varsamhet och försigtighet blir iakttagena. Jag vill nu icke tala om depositionerna, eluru det torde vara en inom bankvetenskapen temligen erkänd sats, att en sedelutgifvande bank med stark sedelutgifning och stora depositioner under en kris har att utstå ökade svårigheter, emedan med detsamma som sedelstocken ingår, depositionerna strömma ut. Detta är temligen gifvet, på annat sätt kan det icke vara, och därför har man i många fall just försökt skilja sedelutgifningen så mycket som möjligt från depositioners mottagande; åtminstone är det fallet i åtskilliga främmande länder.

Jag öfvergår nu till den andra omständigheten, nemligen den *solidariska ansvarigheten*. Jag tror icke, att jag alltför mycket misstager mig med att påstå att i afseende på denna åtskilliga farhågor, för-

hoppningar, tvifvelsmål eller bekymmer eller i allmänhet taget oviss-
het rådt, och att sedan 5—6 år tillbaka frågan om, huru långt denna
ansvarighet skulle sträcka sig, har varit diskuterad. Äfven i detta
afseende har så väl Vermlands enskilda banks styrelse som en stor
del andra sådana uttalat, att den solidariska ansvarigheten torde tåla
vid någon förändring. Under sådana förhållanden är gifvet, att en
lagstiftning tränger sig med all makt uppå oss.

*Ifrågasatt
återgång till
systemet af en
enda sedel-
utgifvande
bank.
(Forts.)*

Då bankofullmäktige finga mottaga den ifrågavarande motionen
om tiokronesedlarnes indragning, hade visserligen fullmäktige, såsom
redan är sagdt, helst önskat, att frågan i sin helhet hade förekommit,
men då nu endast denna fråga förelåg och icke i större omfattning,
så ansågo sig fullmäktige böra, på samma gång de varnade för en
allt för hastig indragning, uttala såsom sin mening, att förberedande
åtgärder borde vidtagas, så att efter 1888 ingen vidare utsläppning
af tiokronesedlar skulle få ifrågakomma; på annat sätt kan nemligen
indragningen icke ske, emedan man icke är herre öfver dem, som redan
finnas i rörelsen, och jag vill der vid lag påminna, att ännu finnas af
de enskilda bankernas femkronesedlar 486,000 kronor antecknade såsom
utelöpande, naturligtvis till en del förkomna. En sådan successiv in-
dragning af tiokronor ansågo sig bankofullmäktige kunna för sin del
förorda, särskildt med afseende på vigten deraf att åtminstone till den
tid, då oktrojerna för de enskilda bankerna komma att utlöpa, det
skulle vara visshet vunnen i saken. Detta var ett afgörande skäl,
åtminstone för mig, hvarför jag ville taga tiden så kort, emedan jag
ansåg det vara bättre för bankerna att hafva denna förändring i sam-
manhang med de förnyade oktrojerna, än att det skulle komma in i
dessa någon kortare tids frist i detta afseende.

Men fullmäktige hafva tillika haft att i någon mån beröra frågan
om en-bankssystemet i förhållande till fler-bankssystemet, i afseende
på sedelutgifningen. Att fullmäktige härvid antydt den uppfattningen,
att det vore mest förmånligt för landet att Riksbanken egde denna
rätt, må icke väcka förundran, liksom att de icke haft skäl att när-
mare inlåta sig på de konstitutiva ändringarna. Det förhåller sig nem-
ligen så, att hur riktig den satsen i och för sig sjelf är, att ingen
bank kan hålla ute i rörelsen flera sedlar än rörelsen *kan* använda,
så finnes för detta användande en latitud, ett minimum och ett maxi-
mum, så att rörelsen kan bruka mer än den strängt taget *behöfver*
använda.

Nu beror det på, huru stor skilnaden mellan dessa kan vara; den
kan vara större eller mindre, och jag vill icke påstå, att hos oss varit
någon synnerligt stor öfvermåtnad, men klart är att sådan kunde in-
träffa, om icke nödig försigtighet iakttages. Vidare är det gifvet, att
om guld cirkulerade i allmänna rörelsen här i landet, så skulle det
under tider af kris och svårigheter vara lättare dels för allmänheten
och dels för de sedelutgifvande bankerna, emedan då, i samma mån
fordringarne strömmade in, äfven guld komme in. Men detta är icke
förhållandet hos oss. Hos oss är guld temligen sällsynt i jämförelse
med sedlar. Nu är deremot alldeles gifvet, att de banksedlar, som
hafva »tvångskurs», uppsamlas af de stora penninganstalter, som ut-
gifva sedlar, och just derför att de uppsamlas i så stora kvantiteter,

Ifrågasatt återgång till systemet af en enda sedelutgifvande bank.
(Forts.)

så kunna de kastas i Riksbankens lucka på en gång, och derigenom blir det helt andra svårigheter, som uppstå, än om i landet vore en större guldcirkulation, och detta guld vore spridt i allmänhetens fickor i stället för att nu riksbanksredlar till större belopp samlats på färre händer, som för betäckande af sina skulder till utlandet hafva rättighet att och måste vända sig till Riksbanken för att söka antingen guld eller utländska valutor. I hvad mån Riksbanken har kunnat motstå denna påtryckning inifrån, som resulterar utåt, beror väsentligen på de valutor från utlandet, med hvilka Riksbanken haft att möta dessa kraf, och dessa har, tack vare den temligen starka inlåning från utlandet, som bedrifvits dels af staten, dels af allmänna penninginrättningar, dels af kommuner och i viss mån af enskilde genom obligationers försäljning, Riksbanken också kunnat uppfylla, men det är mycket svårt att säga, i hvad mån der vid lag den utländska upplåningen har spelat en större eller mindre roll. Säkert är, att på en sådan upplåning icke i längden få ställas några starka förhoppningar eller byggas något kreditsystem.

Att den allmänna rörelsen skulle komma att lida, om omsättningsmedlen i betydlig mån minskades, är naturligt, men fråga är väl icke om att förminska omsättningsmedlen i större grad, utan om att förminska mängfalden af myntrepresentativen, och att staten måste öfver dessa utöfva kontroll är naturligt. Denna kan vara större eller mindre. Att den icke nödvändigtvis behöfver gå ända derhän att undertycka dem, medgifver jag, men det är också ett sätt, i synnerhet om dessa myntrepresentativ blifva allt för många, så att de, så att säga, trängas med hvarandra på marknaden. Jag kan icke dela uppfattningen, att banksedeln skulle vara jemförlig med en lastvagn, ty Trafikstyrelsens lastvagn, med hvilken man öfverflyttar gods eller kapitalvärde från ena stället till det andra, tillhör dock Trafikstyrelsen och icke den person, som får godset öfverflyttadt, under det att den person, som mottager banksedeln, mottager denna i god tro och med trygghet, tänkande »härmed kan jag få mig mynt». Men denna trygghet bör man dock icke betrakta såsom allt för stor. Det händer lätt, att i de goda dagarne man icke så noga tänker på, att den onda dagen har varit eller kan komma. Det är därför skäl att just i framgångens tid, då man hänvisar till den stora utveckling, som vårt land fått må hända till icke ringa del genom privatbankernas förtjenst, helt lugnt öfverväga, om icke detta skulle kunna innebära en fara, och om vi icke måste söka garantier för att ej detta tillstånd efterträdes af ett annat tillstånd, som åstadkommer svårigheter för den allmänna rörelsen under brydsammare förhållanden och vållar förändringar af mera våldsamt art, än de som nu äro ifrågasatta, åtminstone af bankofullmäktige. Ty det torde vara temligen gifvet, att just i tider af betryck, då krisen redan har inträffat, man är benägen att taga till sådana mått och steg, som ögonblickets förhållanden liksom tyckas skjuta fram, ehuru de icke innebära ett lugnt tillvägagående utan blott äro ett af tillfället framkalladt palliativ. Det är just med afseende på detta, som bankofullmäktige tänkt sig, att ett varsamt skridande mot målet af en enda sedelutgifvande bank — huru aflägsset det kan vara, lemnar jag derhän — icke skulle vara så synnerligen farligt för vårt näringslif. Jag

medgifver mycket gerna, att de enskilda bankerna skulle kunna följd i af detta föranledas att indraga åtskilliga af sina afdelningskontor. Det är en farhåga, som många gånger blifvit framhållen. Jag ber dock få upplysa, att om jag rättar mig efter den uppgift på afdelningskontoren, som förefinnes i sistlidet års Banko-Utskotts utlåtande, så uppgå de till 144, några i Stockholm frånräknade. Af dessa voro 32 afdelningskontor förlagda i städer, som hade minst ett afdelningskontor till af enskild sedelutgifvande bank, jag talar icke om aktiebankskontor. Bland dessa 32 afdelningskontor voro 12 förlagda på platser, der hufvudkontor af annan bank fans. Nu är jag icke fullt öfvertygad om, att på alla dessa 32 platser, eller åtminstone de 12, det kan vara alldeles nödvändigt att hålla afdelningskontor. Men här möter den invändningen, att det är just de små afdelningskontoren, som hafva kassareserv af obegagnad sedelutgifningsrätt, hvilka skulle först indragas. Jag medgifver att detta är möjligt, men anmärker dock, att man vid granskning af bankkomiténs specialtabeller, hvilka icke äro tryckta i komiténs utlåtande, finner, att af dessa smärre kontor, på ställen der icke något annat är förlagdt, ungefär hälften har större inlåning än utlåning, och andra hälften tvärt om. Det torde väl icke ligga utom möjlighetens gräns, att den större inlåningen har något att betyda för kontorets lätthet att existera, och det torde äfven kunna hända, att om afdelningskontor indragas på platser, der annan bank finnes, skulle större styrka kunna inläggas hos kontoren på platser, der icke funnes någon sådan medtäflare. Vidare finnes det äfven aktiebänker, af hvilka man kan påräkna biträde och hjälp; jag vill icke tala om sparbankerna och folkbankerna, emedan en organisation af dem med fog kan sättas i fråga, men jag tviflar icke på att äfven dessa kunna lemna ej oväsentlig hjälp, om också icke så stor som de andra. Vidare får jag erinra, att postutvexlingen numera är mycket lättare än förr, att kommunikationen med orter, som icke ligga allt för långt bort, är lätt, och slutligen att systemet att liqvidera med bankanvisningar förr eller senare kommer att tränga sig fram hos oss liksom i andra länder, något som ock erkännes i yttrandena öfver sista bankkomiténs utlåtande. Under sådana förhållanden har jag föreställt mig, att någon absolut fara för att den allmänna rörelsen skulle inskränkas eller väsentligt försvagas genom ett varsamt fortgående på den antydda vägen icke förefinnes, ehuru det kan vara möjligt, att jag deri misstager mig.

Hvad beträffar den af fullmäktige föreslagna rättigheten att redis-kontera, erkänner jag, att talaren midt emot mig hade rätt deri, att denna rättighet alltid måste vara vilkorlig, men man har all anledning att antaga, att de enskilda bankernas portföljer äro sådana, att denna vilkorliga rättighet i de flesta fall kommer att förvandlas till verklig. Att denna rättighet icke skulle afse någon permanens, erkänner jag också, men det har icke heller varit fullmäktiges mening, utan de hafva endast ansett den såsom en öfvergångsform.

Jag kommer slutligen till hvad fullmäktige hafva yttrat om förstärkning af Riksbankens kassa. I det fallet torde det vara klart, att en förstärkning af grundfonden icke kan i någon mån vara afgörande dervid i annat afseende, än att banken får bestämd rätt att disponera

Ifrågasatt återgång till systemet af en enda sedelutgifvande bank.
(Forts.)

*Ifrågasatt
återgång till
systemet af en
enda sedel-
utgifvande
bank.*
(Forts.)

öfver de medel, den redan samlat, men som Riksdagen annars kunde frantaga banken. Hvad åter förstärkningen af den metalliska kassan beträffar, så faller det af sig sjelf, att denna bör kunna ökas i samma mån, som sedelutgifningsrätten blir större, och att banken derigenom blir starkare, icke svagare. Men det finnes en öfvergångstid, under hvilken, särskildt med afseende på förhållandet mellan Riksbanken och de enskilda sedelutgifvande bankerna, det kan vara nyttigt att hafva tillgång på papper, som kunna lätt realiseras i utlandet, och det är med afseende derpå som bankofullmäktige uttalat en önskan att erhålla de 7 millionerna kronor, en önskan som naturligtvis icke gerna kan vara för saken afgörande. De för detta öfvergångsförhållande erforderliga obligationerna har jag tänkt mig skulle kunna mycket lätt inköpas för några års halva bankovinst, men om bankovinstens användande kan ej den ena Riksdagens beslut binda den andra, hvarför också något förslag derom ej nu kunnat framställas.

Jag har i sakens närvarande skick icke något särskildt yrkande att göra utan har endast velat framhålla de skäl, som, så vidt jag vet, varit ledande för hvad bankofullmäktiges majoritet andragit, och jag vågar försäkra att fullmäktige hafva hoppats, att rörelsen, i händelse förslaget om de enskilda bankernas tiokronesedlars indragning vunnne framgång, icke skulle lida något afbräck, samt att en god samlefnad skulle kunna ega rum mellan de enskilda bankerna samt aktiebankerna å ena sidan och Riksbanken å den andra till förmån för ett sundt kreditsystems utvecklande i vårt land, något som bör ligga den ena så väl som den andra om hjertat.

Herr vice Talmannen: Man bör vara det Sammansatta Stats- och Banko-Utskottet särdeles tacksam för att Utskottet afstyrkt motionärernas förslag att indraga de enskilda bankernas sedlar å 10 kronor med innevarande års slut. Då man vet, att af de enskilda bankernas sedlar, som i rundt tal pläga uppgå till omkring 50 millioner kronor, 28 millioner utgöras af tiokronesedlar; då man vidare kan inse, att en så liten valör som 10 kronor icke kan i någon synnerligen vidsträckt mån ersättas af de större valörerna, 50 och 100 kronor, så kan man ungefär förutse, hvilken utomordentlig hvälfning i penningrörelsen i landsorterna en indragning af 28 millioner tiokronesedlar skulle framkalla. För min del är jag äfven tacksam för att det Sammansatta Utskottet afstyrkt hvarje åtgärd i syfte att begära indragning af de enskilda bankernas tiokronesedlar. Efter min uppfattning bör visserligen en inskränkning i den enskilda sedelutgifningsrätten ega rum, och framför allt en fondering af de enskilda bankernas utelöpande sedlar, men inskränkningen bör ske i afseende på beloppet och icke genom indragning af den minsta sedelvalören. Den sedelutgifningsrätt, som statsmakterna bevilja de enskilda bankerna, den bör gifvas i en form, som af dem kan begagnas, af hvilken de, och följaktligen den allmänna rörelsen, hafva någon nytta; den bör icke vara någon chimère, icke innebära en lockelse till oförsigtighet. Några särskilda skäl för indragning af tiokronesedlarne, några skäl, som kunna hafva värde för mig, har jag aldrig hört. Man har visserligen velat säga, att det skulle vara skäl att staten garanterade den sedel-

valör, hvilken, allmännast spridd och omsatt, kommer äfven i den obemedlades hand; men efter min uppfattning är det statens skyldighet att, så långt som lagstiftningen kan medverka dertill, bereda trygghet för allt myntrepresentativ, utan spekulation på, om den ene eller andre sedelinnehafvaren kan hafva bättre råd att förlora. En sådan trygghet vinner man genom det förslag, som bankkomitén framlagt, nemligen att första klassens säkerhet skall lemnas för de enskilda banksedlarne, under det Riksbankens sedlar fortfara att stå under statens garanti. Vidare har man anfört såsom skäl, att Riksbankens vinst skulle ökas derigenom, att den kunde hålla ett stort belopp tiokronesedlar ute i rörelsen. Det är utan tvifvel ett ganska viktigt och godt ändamål att öka Riksbankens vinst, men på den allmänna rörelsens bekostnad bör den icke ökas, och så länge som den allmänna rörelsen kräfver, att en enskild sedelutgifningsrätt bör finnas, så länge måste man finna sig i att Riksbankens vinst på sedelutgifning blifver något mindre. Att ett sådant behof ännu förefinnes, därför åberopar jag en auktoritet, som äfven det Sammansatta Utskottet åberopat, eller den senaste bankkomitén. Denna komité har uttalat, att svårigheter inom den allmänna rörelsen, svårigheter, som icke kunna beräknas, skulle uppstå genom en indragning af den enskilda sedelutgifningsrätten. Komitén har äfven yttrat, att en indragning af tiokronesedlarne skulle verka åtminstone temligen likartadt med en total indragning af den enskilda sedelutgifningsrätten i sin helhet. Med dessa uttalanden tror jag för min del, att stafven bör vara bruten öfver hvarje förslag att indraga särskildt de enskilda bankernas sedlar å 10 kronor. Men om jag således i det fallet är af alldeles samma tanke, som det Sammansatta Utskottet, så kan jag deremot icke dela dess mening, att en sådan skrifvelse, som här är föreslagen, bör af Riksdagen beslutas. Först föreslås i denna skrifvelse, att Riksdagen skall hos Kongl. Maj:t »anhålla om snar pröfning af senaste bankkomités utlåtande». Såsom en talare redan har erinrat, är det visserligen alldeles öfverflödigt att göra en sådan hemställan, ty vi kunna litet hvar vara fullt öfvertygade, att det icke kommer att dröja längre än till nästa riksdag, innan ett förslag i sådant syfte blir oss förelagdt. Hvertill det under sådana förhållanden skulle tjena att skrifva och begära ett förslag, det kan åtminstone icke jag inse. Men om nu en sådan skrifvelse i sig sjelf är onödig och öfverflödig, så är skrifvelsförslagets fortsättning, eller sjelfva innehållet, derjemte, enligt min uppfattning, mycket allvarsamt och betänkligt. Här begäres att de förslag, som skola framläggas för Riksdagen, skola vara sådana, »som må finnas erforderliga för att bereda och genomföra en återgång till systemet af en enda sedelutgifvande bank». Om Utskottet hade inskränkt sig till att föreslå, att förslagen skulle förbereda en sådan återgång, så skulle man ju kunnat anse, att en sådan förberedelse vore åstadkommen genom en inskränkning i den enskilda sedelutgifningsrätten, sådan som bankkomitén i det mindre förslaget förordat, och hvilken naturligen komme att lemna icke obetydligt större utrymme för Riksbankens sedlar, än som för närvarande med de enskilda bankernas, praktiskt taladt, obegränsade sedelutgifningsrätt förefinnes. Men Utskottet har icke inskränkt sig till detta, utan det har tillika

*Ifrågasatt
återgång till
systemet af en
enda sedel-
utgifvande
bank.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
återgång till
systemet af en
enda sedel-
utgifvande
bank.
(Forts.)*

begärt, att förslaget skulle *genomföra* återgången, och i detta uttryck »genomföra» ligger alldeles detsamma som en begäran, att all enskild sedelutgifningsrätt skall upphöra, ty icke är systemet af en enda sedelutgifvande bank återvunnet, om icke all enskild sedelutgifningsrätt har upphört. Att fatta ett sådant beslut, det förefaller åtminstone mig i högsta grad betänkligt; att lösa i en så tvär vändning en så stor och för hela vårt ekonomiska lif vigtig fråga, det tilltror åtminstone icke jag mig att göra på detta sätt, utan att känna något af de villkor, under hvilka den vigtiga reformen skulle komma till stånd. Man må vara af hvilken åsigt som helst i afseende på önskvärdheten af det slutliga målet, så torde man dock böra enas derom, att innan en sådan åtgärd vidtages, måste den föregås af en högst väsentlig förändring i Riksbankens nuvarande sammansättning, och, för att återgå till min och det Sammansatta Utskottets auktoritet, bankkommittén, hvilka förändringar har icke den föreslagit, för den händelse att man skulle återgå till systemet af en enda sedelutgifvande bank? Man skulle inrymma Kongl. Maj:t ett icke obetydligt inflytande på Riksbankens styrelse och lagstiftningen därför, man skulle vidare insläppa i Riksbanken enskilda aktionärer, dess styrelse skulle tillsättas af Konungen, de båda Kamrarna och dessa aktionärer. Är det någon här i Kammaren, som varit i tillfälle att erfarva hvad intryck, som detta förslag har gjort? Jag åtminstone har icke funnit något annat omdöme derom, än att, med alla dess teoretiska förtjenster, är det praktiskt taget, absolut omöjligt att få genomfördt, och jag tror icke, att man bör hafva mycken kunskap om uppfattningen i vår Medkammare beträffande Riksbanken, för att kunna vara förvissad derom, att, hvilka som än komma in i Riksbanken, aldrig blir det enskilda aktionärer. Under sådana förhållanden, när de villkor, bankkommittén uppställt för en enda sedelutgifvande bank, icke hafva någon sannolikhet för att kunna realiseras, och då vi icke sett någon annan framställning i samma syfte, som kan hafva någon utsigt till framgång, är det då verkligen skäl att Kammaren tager på hand, att det förslag, som till nästa Riksdag skall framkomma, innebär ett upphörande af den enskilda sedelutgifningsrätten? Ty om det förslaget skall genomföra en återgång till systemet af en enda sedelutgifvande bank, så är hvarje beslut, som deri kan vara föreslaget om sedelutgifningsrätt för de enskilda bankerna, endast provisoriskt, och förslaget måste sluta med, att vid en viss, i lag bestämd tidpunkt all enskild sedelutgifningsrätt skall upphöra. Jag vill icke handskas på det sättet med en fråga, hvarpå jag är öfvertygad att ett stort antal människors ekonomiska väl och ve beror.

Jag anhåller om afslag så väl å skrifvelseförslaget som å det förslag, Herr Wallenberg framställt.

Detta anförande mottogs med talrika bifallsrop.

Friherre Åkerhielm: Öfverläggningen inom Kammaren har nu så långt framskridit, att det torde vara på tiden, att någon af de Kammarens ledamöter, som haft det, på sätt öfverläggningen tydligen visar, särdeles tunga och svårutförda uppdraget att deltaga i det

Sammansatta Utskottets arbeten, nu söker att för Kammaren klargöra de skäl, som bestämt denna Kammares medlemmar i det Sammansatta Utskottet att stanna vid det slut, som Utskottet blifvit enigt om att tillstyrka. För att göra detta hade jag helst gått in på den föreliggande frågans ståndpunkt sedan längre tid tillbaka, men jag tror icke, att det är lämpligt att göra det nu, då Kammares störste finansmän redan hafva yttrat sig. Jag ber därför att genast få taga fasta på de ord, hvartill Kammaren nyss så noggrant lyssnat och som framfördes af Kammares mest betrodde man, bankofullmäktiges ordförande och den af Konungen utvalde vice Talmannen. Jag gifver Herr von Ehrenheim rätt i allt hvad han har sagt, äfven i den slutliga argumentation, som gaf honom anledning att yrka afslag å så väl Utskottets som Herr Wallenbergs förslag. Jag gifver honom deri fullkomlig rätt, men jag tror icke, att han bort framställa sitt yrkande med anledning af Utskottets skrivelseförslag, åtminstone kan jag, för min del, icke förstå, att det bort framställas nu, utan fast hellre sedermera, då verkligen den fråga föreligger, som här uppstålts såsom så våldsamt, så förskräcklig och så fasaväckande, den, att man slutligen genomför det enskilda banksystemets upphörande inom landet. Men den frågan föreligger icke nu, utan nu föreligger blott, att med representanterna från Medkammaren öfverenskomma om en anhållan hos Kongl. Maj:t, att han måtte, efter pröfning af senaste bankkomités utlåtande, framlägga för Riksdagen de förslag, som må finnas erforderliga för att bereda och genomföra en återgång till systemet af en enda sedelutgifvande bank. Här ligger lika mycken vikt på ordet *bereda* som på ordet *genomföra*, och detta får ej förbises. Således blir, enligt min uppfattning, riksdag efter riksdag tillfälle att pröfva, hvad som i denna väg kan erbjudas och finnas nödigt; och *då* kan det vara af mycken vikt att höra de invändningar, som af mångerfarne bankmän kunna göras, och hvilka säkerligen icke lära underlåta att göra sin tillbörliga verkan. Men man bör iakttaga tid och rum; den fråga, Herr von Ehrenheim bekämpar, ligger icke nu före. Måla icke på väggen något annat förslag från Utskottet, än det som verkligen är framställt af detsamma! Här är blott framställt ett skrivelseförslag, som begär hvad som förut är begärdt och hvad man vet att Andra Kammares, för sin del, ifrigt önskar, nemligen en pröfning af den senaste bankkomités arbete, som nu redan är färdigt, och derefter en antydan om en försiktig återgång till ett banksystem, som icke är främmande för vårt land, som våra grannländer ega och som i allt fall allt mer och mer begäres och efterlängtas.

Jag kommer här in på, huru jag fann frågan inom det Sammansatta Utskottet. Jag fann den der föreligga i form af, om jag så får säga, en massmotion. Ett flertal af riksdagsmän, mer eller mindre hemmastadda i bankfrågor, hade sammankommit och satt sina namn bredvid hvarandra för att på detta sätt visa, att den åsigt, de frambyro, hade tyngd och kraft. Denna motion gick rätt på bestämda åtgärders vidtagande och påyrkade på det varmaste bestämda åtgärder i sådan form, att den skulle påkalla ett slutligt afgörande, på sätt vår gällande grundlag känner, genom utslag i en hopaddering, eller en gemensam votering. Då förestälde jag mig, och jag underställer i det

*Ifrågasatt
återgång till
systemet af en
enda sedel-
utgifvande
bank.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
återgång till
systemet af en
enda sedel-
utgifvande
bank.
(Forts.)*

fallet gerna min ringa erfarenhet i denna fråga hvad Kammaren kan finna skäl att slutligen uttala, då förestälde jag mig, att denna fråga, väckt i en sådan form, icke komme fram i ett lyckligt skede, att en fråga, som var så ömtålig, som grep så djupt in i våra förhållanden, borde komma från helt annat håll och på helt annat sätt utredd. Jag ansåg således, att här förelåg ett ytterst viktigt fall, då det var särdeles angeläget att vinna terräng för den åsigt, att på det sätt och i den form, som uppslaget nu var gifvet, borde det icke finna understöd och icke heller kunna förordas af Riksdagens i sådana frågor mest bevandrade män inom Första Kammaren. Det låg då nära till hands, att, i så fall, å ena sidan väga hvad man skulle kunna erbjuda att enas om för att få ett gemensamt uttalande af Riksdagen i sådan form, att det uttryckte allas tankar, så långt och så vidt alla kunde förena sig derom, att det upstälde sådana försigtiga och gagneliga garantier, att — om ock icke de mest orolige — åtminstone de, som toge skäl, skulle kunna vara med derom; och å andra sidan väga följden af ett afslag att gå in på hvarje förhandling och tillmötesgående, hvarje förslag till jemkning. Motionärernas förslag förestälde jag mig icke kunna formuleras annorlunda än i den tunga och skefva formen af ett lån från statens ena penninganstalt till den andra, ett dragande på egen kredit. Det finnes ett kraftigt engelskt ord för ett sådant tillvägagående. Det är för visso icke ett sätt att stärka krediten, detta tillvägagående, som motionärerna tyckt sig kunna använda och som möjligen äfven nu kan vinnas, genom att helt enkelt i gemensam votering reglementera och besluta om både Riksbankens och Riksgäldskontorets reglemente. Sådant är just hvad jag velat undvika.

Möjligen har jag sett faran af utgången i en gemensam votering större, än andra kunna tänka sig den. För mig framstår den såsom ganska vådlig och olycksbringande. Jag tror icke, att det kan vara godt och bra, att en fråga, sådan som denna, vinner sin slutliga lösning till följd af ett initiativ, utsprunget ur, låtom oss säga, en öfverspänd sinnesstämning, framburen genom en massmotion, och kanske slutligen genomföres med några få rösters pluralitet i en gemensam votering. Då tror jag det är bättre att ena sig om att gå tillsammans inom Riksdagen, så långt man kan, och att man *kan* gå *gemensamt*, det visar Utskottets enhällighet och det visar nog äfven det förslag, som blifvit framställt af den förste talaren i afton, Herr Wallenberg, hvilken föreslagit, att Riksdagen i skrifvelse hos Kongl. Maj:t måtte anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes förordna om upphörande med 1887 års utgång af de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar å tio kronors valör. Således har äfven denne ärade representant tänkt sig, att här vore lämpligt att göra något annat, än hvad som endast kan slitas med den förseglade sedeln. Det är denna tanke, som legat för mig, det erkänner jag öppet. Det är den tanken, som jag sökt slutligen göra klar, så länge som det var möjligt att enas. Jag har aldrig trott, att det sätt, hvarpå den blifvit uttryckt, vore det lyckligast funna, eller att man icke skulle finna ett bättre förslag, än Utskottets; jag har endast gjort så godt, jag kunnat och förmått, efter mitt förstånd och efter mina krafter, och jag ber i det afseendet om ett mildt öfverseende. Men att vägen är den rätta, det vågar jag påstå, och att olägenheten

och faran af att dylika frågor, som denna, slitas genom gemensamma voteringar, bör undvikas, det tror jag vara riktigt, och för ett sträfvande i denna riktning vill jag icke hafva något klander och tror jag mig icke heller hafva förtjent något sådant.

Skulle nu så vara, att denna Kammare icke finner det riktigt och lämpligt att nu förena sig om ett skrivelseförslag, i hvilket fall jag anser, att det, som har största utsigten att gå igenom, är det, som har vunnit anslutning af Utskottets samtliga ledamöter; skulle Kammaren icke vilja det, så har jag, för min del, sagt ifrån, att jag tror det vara det bästa sättet att lösa frågan på, och jag bär icke något ansvar, i sådant fall, för att icke hafva varnat för hvad som kan följa, när frågan åter bryter sig fram på sådant sätt som motionen påvisar. Den kan göra det redan vid denna riksdag, och möjligen redan i afton få allt för stora dimensioner. Således kan jag icke bättre förstå, än att det skulle vara klokast och bäst, om Kammarens ledamöter skulle vilja betänka, huru vida icke en formulering af ett skrivelseförslag kunde vara möjlig, och jag ber att få återkomma till hvad jag nyss med kanske för stor värme upptog, nemligen: att här föreligger icke annat än förslag till en skrivelse. Man får då, enligt min uppfattning, icke se så noga på den form, hvori skrifvelsen framkommit. Det är tydligt nog att, när sedermera det med anledning af skrifvelsen från Kongl. Maj:t framställda förslaget slutligen kommer, då prövas förhållandena och med anledning deraf göres då den ena eller andra invändningen, som kan vara riktig och behöflig. Men att *nu* redan neka att uttala sig om sjelfva banksystemet i sin helhet finner jag icke vara tänkbart, och jag kan icke förstå annat, än att förr eller senare måste vi komma derhän, att Sverige måste söka, likasom andra länder, att få en enda sedelutgifvande bank. Huru länge det dröjer, och huru vi skola komma dit, det inlåter jag mig icke på, ehuru jag tror, att man måste enas om att uttala, att vi en gång skola komma derhän. Teorien är riktig, derom borde vi vara eniga *nu*. Huru de praktiska svårigheterna skola öfvervinnas, det få vi tala om *då*!

Jag vill nu icke längre upptaga Kammarens tid. Jag skulle nog gerna vilja tänka litet mera på Herr Wallenbergs förslag, men vill dock fästa uppmärksamheten derpå, att det har den olägenheten, att det icke nämner något om de försigtighetsåtgärder med afseende på Riksbankens förstärkning, som bankofullmäktige ansett nödiga. Derför tror jag, att det kanske icke är rätt lämpligt att nu på rak arm bifalla Herr Wallenbergs förslag. Vore icke Riksdagen så långt framskriden, skulle jag velat yrka en återremiss för att taga detta förslag i närmare öfvervägande, men nu tror jag dertill icke finnas nog skäl, utan ber att få yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Nordenfelt, Leonard: Inom det Sammansatta Utskottet förklarade jag genast och ovilkorligen, att jag icke kunde deltaga i bifall till motionen, med mindre än att en fullständig banklagstiftning blefve antagen, som visade på hvad sätt de enskilda bankerna skulle kunna fortfarande med framgång betjena allmänna rörelsen. Så länge ordföranden och ledamöterna i Riksbankens styrelse äro beroende på lottning, kan jag icke heller gå in på att inrymma åt denna bank en

*Ifrågasatt
återgång till
systemet af en
enda sedel-
utgifvande
bank.
(Forts.)*

Ifrågasatt återgång till systemet af en enda sedelutgifvande bank.
(Forts.)

makt, som skulle kunna på ett betänkligt vis skada den allmänna rörelsen. Jag förenade mig därför med dem, som yrkade rent afslag å motionen, men den motsatta åsigten hade inom Utskottet majoritet. Der framställdes då ett förslag att uppskjuta frågans afgörande och genom en skrifvelse till Kongl. Maj:t fästa hans uppmärksamhet på ärendet. Jag hade för min del icke något emot en sådan skrifvelse, men då den skulle uppsättas, inträffade såsom vanligt, att så väl den ena sidan som den andra ville ha in sina motiv i densamma. I det föreliggande förslaget ser jag ingenting farligt i klämman, ty man begär ju endast af Kongl. Maj:t ett förslag, som man sedermera kan antaga eller icke. Men i en skrifvelse betyda motiven, i motsats mot hvad förhållandet är, då Riksdagen besluter en lag eller ett anslag, ungefär lika mycket som klämman. Jag kan icke vara med om den del af Utskottets motivering, hvori Utskottet säger: »Vid företagen behandling af denna fråga har Utskottet funnit de af fullmäktige i Riksbanken sålunda föreslagna åtgärder — — vara tillfyllestgörande och tillfredsställande» etc. — De af bankofullmäktige föreslagna åtgärderna finner jag vara i hög grad otillfredsställande för den allmänna rörelsen. Den måste blifva lidande derpå, att den utlåning, som af de enskilda bankerna nu bestrides med deras tiokronesedlar, upphör, och derigenom att säkerligen åtskilliga bankkontor indragas. Man föreställer sig visserligen, att Riksbankens tiokronesedlar skulle komma att ersätta de enskilda bankernas, men detta skulle efter min uppfattning endast till en del blifva händelsen. De enskilda bankerna skulle icke hafva det ringaste intresse att lemna ut dessa sedlar, utan tvärt om söka sprida sina femtiokronesedlar tillika med guld. De skulle komma till Riksbanken och begära guld för de belopp, som icke kunde omsättas i femtiokronesedlar, och säga till sina kunder: Ni få taga våra sedlar så mycket Ni kunna, och resten i guld. Dertill komma postremissvexlarna, hvilkas belopp i allmänhet icke utbetalas i stora sedlar. De flesta, som få dem, använda beloppen för att aflöna sina arbetare eller betala småräkningar. Då de icke få tiokronesedlar i de enskilda bankerna, taga de i stället guld. En talare har ifrågasatt, att arbetarne icke gerna skulle vilja mottaga sin aflöning i guld, men jag har försökt dermed i stor skala, och det har gått mycket bra. I och för sig är detta icke heller någon olägenhet, ty ju mera guld, som sprides, dess bättre.

Beträffande den föreslagna förstärkningen af Riksbanken har man sagt, att man dertill icke ville använda statsanslag utan i stället Riksbankens behållna vinst. Hvad är det annat än statens medel? Det är blott att anticipera på dessa! — Och förslaget att lemna Riksbanken kreditiv på Riksgäldskontoret är lika oklokt som det andra.

Allt detta har jag icke kunnat gilla, hvarför jag anfört reservation, men sjelfva skrifvelsen tror jag vara nyttig, därför att den afböjer ytterligare förslag från Andra Kammaren, som sannolikt, om icke skrifvelsen får afgå, kommer att drifva frågan till gemensam votering. Om man kan undvika ett större ondt med ett mindre, bör man göra det. Jag vill icke längre upptaga Kammarens tid utan yrkar vördsamt, att Kammaren måtte för sin del godkänna det slut, hvartill Utskottet kommit, men med följande motivering: »Vid företagen behandling af

denna fråga har Första Kammaren funnit motionärernas förslag och deröfver afgifna yttranden med afseende på den väsentligen olika ställning, frågan om bankväsendet i vårt land sedan 1879 intagit, icke för närvarande böra föranleda till fattande af något definitivt beslut, på sätt motionärerna åsyftat. Det bör nemligen nogsammt beaktas att, såsom ofvan förmåts, en komité blifvit på Riksdagens föranstaltande af Kongl. Maj:t tillsatt i och för ordnande af vårt bankväsende, att denna komité för närmare halftannat år sedan inkommit med förslag till fullkomlig omgestaltning af bankanstalterna i riket och deruti jemväl yttrat sig i afseende å lämpligheten af den nu föreslagna indragningen af enskilda bankernas tiokronesedlar, samt att detta vidtomfattande förslag för närvarande är på Kongl. Maj:ts pröfning beroende. Att under sådana förhållanden nu skilja en del från frågan i sin helhet torde icke vara lämpligt. Då emellertid Kamraren lika med motionärerna hyser den åsigt, att en snar lösning af denna viktiga fråga är för vårt näringslif, icke minst för de enskilda bankerna, af verkligt behof påkallad, och då Kamraren, i likhet med hvad flerfaldiga gånger inom Riksdagen yttrats och nämnda bankkomité jemväl med öfvertygande och uttömmande bevisning ådagalagt, anser denna lösning böra gå i riktningen af sedelutgifningens öfverlåtande till en enda centralbank, beslutar Första Kamraren:

1:o att i skrifvelse till Kongl. Maj:t» o. s. v. lika med Utskottets förslag.

Jag anhåller om proposition på detta yrkande.

Grefve Hamilton: Då jag vågar taga till ordet i en så svår och invecklad fråga som denna, är det onekligen med tvekan och liffig känsla af den obetydliga kunskap jag har i detta ämne. Om jag dristar göra det, sker det endast därför att jag varit ledamot af det Utskott, der frågan behandlats. Då jag undersöker grunden för de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, finner jag, på sätt äfven af Herr vice Talmannen i dag uttalats, att dessa bankers sedelutgifning icke är sådan den borde vara. I 1874 års riksdagsbeslut blef, i enlighet med en af den förste talaren då väckt motion, bestämdt, att sedelutgifningen skulle grunda sig på bankernas grundfondshypotek äfvensom andra säkerheter, nemligen 50 procent af bankernas portfölj. Denna sedelutgifningsrätt anser jag ingalunda vara tillfredsställande och betryggande, utan hyser den bestämda åsigt, att indragning bör ske, dock hvarken på det sätt motionärerna eller den förste talaren här i dag föreslagit. Banksedlar äro icke kapital utan blott ett representativ för kapital under ett visst moment af dess tillvaro. Om för mycket af detta representativ finnes i rörelsen, verkar det på samma sätt, som om mera kapital finnes, än verkligen är förhållandet, hvarigenom prisen uppdrifvas och rörelsen inom landet blir starkare, än den verkliga kapitaltillgången medgifver. Följden här af är en ökad införsel, som måste betalas med guld, och då vi icke hafva motsvarande fordringar utom landet, måste detta guld ersättas genom lan. Detta är den stora olägenhet, som bankernas nuvarande sedelutgifningsrätt medför. Om förslaget stannat vid, att sedlarna skulle inlösas med guld, hade det varit rätt och riktigt; men det kan icke

Ifrågasatt återgång till systemet af en enda sedelutgifvande bank.
(Forts.)

Ifrågasatt återgång till systemet af en enda sedelutgifvande bank.
(Forts.)

vara öfverensstämmande med god ordning, att denna inlösen äfven får ske med banksedlar, hvarigenom sedelutgifningsrätten kommer att grunda sig på andra sedlar. Jag hade tänkt mig, att man lika väl kunde nå det mål man eftersträfvat genom en annan organisation af de enskilda bankerna. De skulle endast få utgifva sedlar mot panter af ett verkligt värde, som i hvarje ögonblick kunde realiseras. Då jag likväl icke tror, att de enskilda bankerna skulle vara villige att på sådana villkor åtaga sig att utgifva sedlar, har jag måst ansluta mig till det förslag, som väckts, att öfvergå till en enda sedelutgifvande bank.

Det har yttrats, att ovissheten är för en näringsidkare det svåraste tillstånd, som kan ega rum, men jag kan icke inse, att man, för att afhjälpa denna ovisshet, skall på en gång döda det lif, som för närvarande råder. Jag har för min del ansett det rättigare, såsom Utskottet föreslagit, icke gå hastigare, än att man med säkerhet vet, hvart det bär. Derfor tror jag, att man ingalunda bör afstå från att hos Kongl. Maj:t begära att få veta, hvilka lagförslag och öfriga reglementsförändringar, som erfordras för att fortgå på den bana, som, så vidt jag kan förstå, är den enda rigtiga.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Grefve Strömfelt: Innan jag med några ord berör den nu diskuterade, i hela vårt närings- och affärlif så djupt ingripande frågan, ber jag få upplysa, att jag icke är delegare i någon bank och således icke här representerar något som helst bankintresse. Jag betraktar frågan uteslutande från den stora allmänhets ståndpunkt, som för sitt näringslif behöfver bankrörelse. Ehuru jag jemte ett större jordbruk drifver en omfattande industri, skall jag endast från jordbrukets synpunkt betrakta frågan, emedan jag anser, att industrien icke på långt när kan lida så mycket af tiokronesedlarnes indragning som jordbruket, om hvars ställning till frågan dock ingen talare ännu yttrat sig. Jordbruket blir, om ett misstag här sker, det *första* och *största* offret därför.

Om och när en indragning af tiokronesedlarne kommer att ega rum, måste de enskilda bankerna skaffa medel till inlösen af det belopp, som till inlösen företes. Man har i det afseendet föreslagit, dels för att underlätta denna invexling, dels för att gifva någon ersättning för den förlust, de enskilda bankerna skulle genom indragningen få vidkännas, att dessa banker skulle, under egen risk och ansvar, få hos Riksbanken diskontera en del af sina inrikes vexlar. Men jag föreställer mig, att bankerna aldrig komma att i regel använda denna rättighet; de kunna icke gerna afhända sig just de papper, som löpa med kortaste förfallotider och som väl torde behövas för att möta de sedlar, bankerna sedermera skulle fortfarande få utgifva, och hvilkas omloppstid är vida kortare än tiokronesedlarnes. För öfrigt har jag aldrig hört, att det öfverensstämmer med bankcoutume att *i regel* rediskontera vexlar, och jag tror icke, att kunderna skulle blifva synnerligen belåtna dermed och med den dubbla pröfning, deras papper derigenom komme att underkastas. Härmed må nu vara huru som helst; enligt min åsigt skola bankerna komma att tillgripa den enda naturliga

utvägen, och den är att, då det rörelsemedel indrages, hvarigenom de allena varit i tillfälle att betjena den näring, som behöfver försträckning *på lång tid*, indraga det för sedelinväxling nödiga belopp hos just denna närings idkare. Denna näring är jordbruket.

Ifrågasatt återgång till systemet af en enda sedelutgifvande bank.
(Forts.)

De tyngsta papper, bankerna ega, äro jordbrukets årskreditiv och dess omsättningslån, emedan penningomsättningen på dessa lån är så betydligt mindre än på andra industri-papper. Det blir utan tvifvel dessa lån — kreditiv är icke annat än en låneräkning — som i främsta rummet komma att för sedelinväxlingen indragas. De enskilda sedelutgifvande bankerna hafva i vida större utsträckning än andra banker, på platser der de nu samtidigt operera, försträckt jordbruket med kreditiv och omsättningslån, och detta har endast kunnat ske till följd af deras sedelutgifningsrätt, särskildt tiokronesedlar. Då denna rätt upphör, är det påtagligt att i och med detsamma måste kreditiven minskas eller indragas, och omsättningslånen åtminstone delvis uppsägas och nya afslås, och det blir då jordbruket, som först och hårdast kommer att drabbas af åtgärden.

Det är icke något hjernspöke, som jag här påpekar. Under en resa till sydligaste delen af landet några dagar före påsk sammanträffade jag med en gammal bekant, chef för en bank med afdelningskontor. På tal om denna fråga och dess följder sade han: »Redan för år 1885 hafva vi minskat våra kreditiv med en fjerdedel, år 1886 komma vi att minska dem med ännu en fjerdedel och år 1887 likaså, så framt vi icke dessförinnan erhålla oktroj, hvarigenom vi kunna vara förvissade att få behålla vår sedelutgifningsrätt.» — För några dagar sedan träffade jag en annan chef för en bankinrättning, och han sade: »När vi nalkas år 1888, måste vi börja uppsäga våra jordbrukslån och kreditiv, ty vi vilja icke äfventyra att nödgas öfvertaga kreditiv- eller låntagarnes egendom.»

För icke så länge sedan såg jag en utredning rörande den svenska jordens inteckningar. Deraf framgick att, om man medräknade de norrländska skogsegendomarne och den ointecknade jorden, Sveriges jord år 1883 i medeltal var intecknad till 38,8 procent af dess höga taxeringsvärde. I de sädesodlande provinserna är procenten vida högre. Efter inteckningarna komma lån mot borgen, efter dessa åter växlar, hvilka under nödår fått omsättas många, många gånger. Endast den största och vidsträcktaste personalkännedom hos de enskilda bankerna, i förening med deras sedelutgifningsrätt, har gjort det möjligt att betjena allmänheten i så stor utsträckning som skett. Jordbrukets skuld till de enskilda bankerna har en talare rätt uppgifvit till 89 à 90 millioner. Den 28 Februari voro utelöpande i tiokronesedlar 28,100,000 kronor. Här är således icke fråga om småsaker.

Nu tror man att Riksbanken, aktiebanker och stympade sedelutgifvande banker skola ersätta de enskilda bankerna.

Alla myndigheter, som blifvit hörda, medgifva att inskränkning i afdelningskontor blir en gifven följd. Hvem får härpå sitta emellan? Jo, jordbruket. Aktiebanker hafva aldrig förlagt ett enda afdelningskontor på landsbygden, och Riksbanken kommer helt säkert att endast undantagsvis göra det, emedan förtjensten knappt uppväger besväret. Huru många afdelningskontor Riksbanken än må inrätta, så lära i allt

*Ifrågasatt
återgång till
systemet af en
enda sedel-
utgifvande
bank.
(Forts.)*

fall aldrig dess löntagande statstjenare, med ansvar inför landets ombud, förskaffa sig den för en vidsträcktare verksamhet nödvändiga personalkännedom, ej heller *våga* utsträcka lånerörelsen derhän, att de enskilda bankernas verksamhet derigenom ersättes.

Jag har hört sägas, att Sverige är det enda land, der postremissrörelsen, åtminstone i någon större utsträckning, kunnat införas. Detta är de enskilda bankernas förtjenst. Hvilka fördelar man deraf har, vet hvar och en, som minnes den tid, då man måste skicka penningar åt alla håll, der en liqid skulle ske. Denna lärer icke kunna fortgå, sedan, med sedelutgifningsrättens indragning, de enskilda bankerna ej längre behöfva hålla vaxelkontor i Stockholm.

Såsom en talare nyss sagt, hafva de enskilda bankerna intet intresse af att sprida Riksbankens tiokronesedlar. Tvärt om. I stället för sedlar måste då vaxelmyntet blifva guld. Finnes något otjenligare vaxelmynt för jordbruket än just guld?! Jag tror dessutom, att våra arbetare skulle blifva mycket missbelätne med att få sin afföning i guld, ty de hafva svårt att förvara det och skulle sannolikt derpå göra förluster. Intet vaxelmynt kan för jordbrukaren vara olämpligare än just guld.

Med dessa följder i perspektiv, är det mer än besynnerligt att jordbrukare skola vara de, som genom motion vilja påskynda en så genomgripande förändring, hvilken dock redan är på Kongl. Maj:ts pröfning beroende, om de icke äro framskjutne af personer, som hafva ett särskildt intresse i saken; de inse icke hvilka faror, särskildt för jordbruksnäringen, dermed äro förenade.

Vill man öfvergå till en enda sedelutgifvande bank, är den föreslagna vägen väl icke den rätta, utan torde man då böra så småningom och på olika tider göra en successiv indragning. Under tiden kan Riksbanken hinna att förstärkas för ändamålet, och man får tillika tid att se några verkningar af förändringen. Jag fruktar, att de farhågor, jag här uttalat, kanske i annat fall komma att vida öfverträffas af verkligheten. — Jag tillåter mig icke i denna viktiga fråga göra något yrkande. Sannolikt kommer jag att förena mig med Herr vice Talmannen och rösta för afslag. Jag har begärt ordet för att till protokollet och inför Första Kammaren yttra mig om den ställning, jag anser jordbruket hafva till frågan.

Herr Forssell, Hans: Det af Utskottet förordade skrifvelseförslag kan jag, för min del, icke biträda. Det innebär ett godkännande af den metod för bankfrågans lösning, som i senare tiden fått en viss giltighet genom den stora bankkomiténs förslag. Det lockande i detta förslag skulle ligga i löftet om *hela* sedelutgifningens monopolisering i Riksbanken och dennas utbildning till hvad man kallar en verklig centralbank. Men det fordras icke mycken skarpsinnighet för att inse, att det löftet, med alla de förbehåll som nödvändigtvis måste fästas vid detsamma, i själfva verket icke betyder annat än ett kraftigt hinder mot de reformer i vårt bankväsen, som äro närmast af behovet påkallade. För min del har jag aldrig påyrkat någon fullständig monopolisering i Riksbankens hand af all sedelutgifning, och jag är ännu icke öfvertygad, att en sådan åtgärd är vare sig ur teoretisk synpunkt

det enda rigtiga, eller att den ens kan kallas praktiskt önskvärd, särskildt i vårt land. Det enda som, enligt min åsigt, är en obestriddig ekonomisk sanning, det enda som har fullt stöd af erfarenhet i andra länder, det är att utgifningen af så små sedelvalörer som å tio kronor icke bör lemnas i enskildes händer. Dermed bör man nöja sig, och på en indragning af de enskilda bankernas tiokronesedlar, eller åtminstone på en fixering af sedelutgifningen, bör man, enligt min åsigt, koncentrera sina bemödanden. Om den blifvande reformen inskränker sig till en begränsning af de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, i stället för att fordra hela denna sedelutgifningsrätts upphäfvande, skola dessa banker dock behålla en förmån, hvilken alldeles icke är så liten, som man på vissa håll vill göra den. Hvad de, om t. ex. tiokronesedlarne indroges, skulle få behålla vore dock visst icke utan värde såsom kassareserv vid alla större affärstransaktioner, särskildt för kredituttagen, för postremissvexlars infriande o. s. v. Hvad de i utgifning af högre sedelvalörer finge behålla blefve, efter erfarenheten vid femkronesedlarnes indragning att döma, kvantitativt ungefär hälften af den sedelutgifningsrätt de nu ega.

Men jag är vidare alldeles säker derpå, att om man icke låter nöja sig med en sådan begränsning af de enskilda bankernas rätt, leder det till följder, som äro menliga för all bankreform. Det som man icke kan säga om en successiv indragning af tiokronesedlarne, det skulle man med något fog och med någon grad af sanning kunna säga om en fullständig indragning af hela sedelutgifningsrätten, att den nemligen skulle innebära ett omstörtande af vårt banksystem och föranleda till Riksbankens envælde. Yrkar man en sådan sakernas ordning, skola också helt naturligt och med stort skäl uppställas nya fordringar på förändring af organisationsgrunderna, framför allt för Riksbanken. Men jag behöfver icke inför denna Kammare erinra om de svårigheter, som möta en sådan förändring.

En mera kompetent domare har redan för en stund sedan här yttrat, som jag tror med Kammarens bifall, att de förändringar i bankens organisation, som blifvit ifrågasatta i bankkomiténs förslag Litt. B, icke hafva den ringaste utsigt till framgång vare sig i den ena eller andra Kammaren. Riksbankens beroende af Riksdagen hör nu en gång till våra svenska politiska traditioner. Det är i Sverige lika svårt att förändra detta förhållande som det är i England att komma ifrån parlamentets årliga votering om hela krigslagen.

Man må om det ena så väl som om det andra säga hvad man vill ur teoretisk synpunkt, häfd och vana betyda här vid lag nästan allt.

Om man därför hänger upp hela bankreformen på denna enda hake, på en reorganisation af Riksbanken, genom hvilken antingen enskilde delegare eller regeringen skulle inträda såsom en väsentlig faktor i bankens styrelse, så faller denna reform ohjelpigt.

Men just på det att den icke måtte sålunda afstanna, är det som jag, för min del, icke kan vara med om en skrifvelse, hvilken tydligen skulle gifva regeringen en falsk föreställning om de verkliga åsigtarna inom Riksdagen. Denna skrifvelse skulle nemligen lätt komma regeringen att tro, att inom Riksdagen funnes en benägenhet för hela sedelmissionens öfverflyttande på Riksbanken, en benägenhet, som möjligen

*Ifrågasatt
återgång till
systemet af en
enda sedel-
utgifvande
bank.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
återgång till
systemet af en
enda sedel-
utgifvande
bank.
(Forts.)*

kan hos Andra Kammaren förefinnas obetingad, men som deremot alldeles icke finnes inom Första Kammaren utan under förutsättning af vissa betingelser, hvilka åter äro af sådan beskaffenhet, att de antagligen, sedan de af regeringen väl blifvit uppställda, skulle afslås af begge Kamrarne. En sådan skrifvelse kan jag icke med min röst tillstyrka.

Det finnes för öfrigt två sätt att gripa bankreformen an. Det ena är angifvet i bankkomiténs betänkande i dess förslag under Litt. A. Dess hufvudsakligaste grunder äro hela sedelemissionens begränsning till ett visst maximibelopp för hvarje bank och sedlarnes fondering. För min del vill jag om detta förslag säga, att, i fall på denna basis finnes någon utsigt att i fred och ro få lösning af bankfrågan, och om på intet annat sätt en sådan lösning skulle kunna vinnas, bankreformens vänner visserligen kunde handla klokt uti att understödja ett sådant förslag, hvilket onekligen, åtminstone under den närmaste framtiden, skulle kunna afhjelpa de svåraste olägenheterna af det nuvarande tillståndet och bereda en jemförelsevis bättre ställning än den nuvarande.

Men för närvarande föreligger intet sådant förslag, och ännu kan jag ej finna något skäl att öfvergifva tanken på den lösning af frågan, som är af alla den enklaste och naturligaste, den så mycket omtalade indragningen af tiokronesedlarne.

Jag kan icke underlåta att här uttrycka så väl min öfverraskning som min stora tillfredsställelse öfver det förslag, som derutinnan nys blifvit väckt af den ärade talaren på stockholmsbanken. Det skulle vara en förolämpning att antaga, att detta förslag icke blifvit af honom väckt på fullt allvar. Det vore och åtminstone ej rätt artig att förutsätta, att det blifvit honom aftvunget af modlöshet, eller att han af trötthet uppgifvit det häftiga motstånd, han hittills satt just emot denna utväg för reformen. Jag har åtminstone aldrig märkt några spår till trötthet hos honom. Visst har Herr Wallenberg talat om den olidliga ställning, i hvilken de enskilda bankernas delegare befinna sig, derutinnan att deras oktrojer allt sedan 1874 varit bundna vid förbehallet om fem- och tiokronesedlarnes möjliga indragning, och att deras rättigheter sålunda icke varit fullt bestämda; men *icke* kan det dock vara uteslutande för bankdelegarnes skull, som han nu väckt detta skrifvelseförslag. Eller, rättare sagt, icke skulle han endast för att befria bankerna från det öfverhängande Damoklessvärdet, hafva framställt ett dylikt förslag, om han, med sin djupa kännedom om bankväsendet i vårt land, ansett detsamma outförbart eller i öfrigt skadligt för den ekonomiska ställningen. Med det lifliga intresse den ärade talaren hyser för den allmänna rörelsens fördel och trygghet, är det klart, att, om han hade ansett en sådan indragning af tiokronesedlarne vara för den allmänna rörelsen skadlig, så skulle det hafva fått gå med de enskilda bankernas bekvämlighet och trefnad huru som helst, han skulle dock aldrig hafva väckt förslag om densamma. Alltså: hans tungt vägende auktoritet kommer hädanefter att ligga på deras sida, som alltid trott, att talet om den allmänna rörelsens stora våda af tiokronesedlarnes indragning icke var så allvarligt menadt, eller åtminstone att åtgärden icke skulle verka så menligt, som man på ban-

*Ifrågasatt
återgång till
systemet af en
enda sedel-
utgifvande
bank.
(Forts.)*

kernas sida velat göra troligt. Jag tackar honom för detta understöd och helsar honom välkommen i kretsen af forne motståndare. Jag är öfvertygad om, att hans uttalande kommer att i sin mån och på sitt sätt användas för att befärja den stundande reformen.

Om jag detta oakadt måste förbehålla mig ett särskildt yrkande, om jag icke nu genast och omedelbarligen understödjer Herr Wallenbergs förslag, hvars syfte jag dock gillar, så har sådant en särskild grund. Jag skulle göra det, om jag trodde mig i detta ögonblick böra gifva uttryck endast åt min egen, rent personliga uppfattning. Den lutar nemligen åt alldeles samma håll som Herr Wallenbergs, eller att tiokronesedlarnes indragning, icke ens med hänsyn till Riksbankens förmåga att mottaga denna sedelemission, vore så betänklig som många vilja göra troligt; och hemtar jag stöd för denna åsigt af uttrycken i fullmäktiges skrifvelse i frågan. Af denna skrifvelse framträder ganska tydligt, att fullmäktige visst icke numera frukta någon större olägenhet för Riksbanken genom tiokronesedlarnes öfverflyttning, och jag tror att enhver, som rätt besinnar, huru sedelutgifning tillgår, bör inse, att fullmäktige härutinnan hafva mera rätt, än när de sedan tala om behovet af riksbankens förstärkning genom *upplåning*.

Men, mine herrar, jag anser, att de, som syfta till bankreformen, äfven måste tänka på hvad som försiggått under denna frågas föregående behandling. År 1879 förklarade Kongl. Maj:t sig vara redo att, med den makt 1874 års banklag medgifvit honom, indraga tiokronesedlarne under förutsättning att Riksdagen vidtoge åtgärd för Riksbankens förstärkande. Det förefaller mig nu som om det vore viktigt att skaffa sig någon form, hvarunder Kamrarne kunde åstadkomma ett gemensamt beslut, som tydligen ådagalade, att Riksdagen nu anser Riksbanken färdig att öfvertaga utgifningen af tiokronesedlarne. Men något sådant beslut tror jag icke kunna vinnas utan genom en återremiss, som tillåter frågans återupptagande i ny form.

Ser man nu på förhållandena inom Riksbanken, kan man väl säga, att sedan Riksdagen, från 25,000,000 kronor, som riksbankens grundfonder 1879 utgjorde, ökat denna till 40,000,000 kronor, och sedan grundfond, reservfond och disponibla medel sammanlagda vuxit från 39,000,000 till 47,500,000 kronor, samt Riksbankens portfölj af statspapper och andra obligationer ökats från 9,400,000 kronor till 15,000,000 kronor, så har dock under dessa sex år en verklig förstärkning inträdt, en förstärkning, som, om man hela tiden hade hållit detta öfvertagande af tiokronesedlarne stadigt för ögonen, kunnat anordnas på sådant sätt, att bankofullmäktige nu aldrig behöft ens tala om något ytterligare behof af reserver. »Förstärkningen», likasom alla sedelbankers styrka, beror nemligen derpå, att Riksbankens tillgångar varda placerade i sådana säkerheter, som äro företrädesvis icke blott pålitliga utan äfven lätt realiserade, icke blott goda utan äfven mäktiga af liflig omsättning, och allt beror därför derpå att Riksbankens Herrar Fullmäktige hafva icke blott pligt utan äfven rättighet och fria händer att med särskild hänsyn till *detta* behof och denna fordran ordna bankens utlåningsrörelse.

Jag tror att om man i sådant syfte vidtoge åtskilliga bestämmelser i Riksbankens reglemente, skulle både Riksbanken varda mest

Frågasatt återgång till systemet af en enda sedelutgifvande bank.
(Forts.)

betryggad, och Riksdagen lättast finna formen för ett gemensamt beslut, syftande till den förklaringen, att numera intet hinder möter tiokronesedlarnes indragning. Det tillkommer dock icke mig att här antyda, huru sådant skulle ske; derom kan naturligtvis Banko-Utskottet bäst lemna upplysning. Jag skulle dock önska, att man i fråga om Riksbankens förstärkande icke måtte lägga stor vikt på reservens anskaffande genom upplåning. En förstärkning genom en upplåning, vare sig tillfällig eller permanent, har det felet, att den icke är någon förstärkning. Jag tror, att den aldrig kommer till någon användning, och så till vida kan den vara oskadlig; men den är icke i riktig öfverensstämmelse med vare sig Riksbankens eller Riksgäldskontorets finansiella anseende och värdighet.

Slutligen tillkommer något, som för mig likasom för ett par af bankofullmäktige har en viss betydelse. Det har aldrig kunnat undfalla min uppmärksamhet, att i de nu gällande bestämmelserna rörande Riksbankens sedelutgifningsrätt råder en betänkelig osäkerhet deri, att de konstitutiva bestämmelserna för sedelutgifningen kunna ändras genom den förseglade sedeln vid gemensam omröstning. Detta är icke rätt och öfverensstämmer icke med de naturliga villkoren för en stor banks sedelutgifning. Det förefaller mig också, som om Riksdagen, på samma gång beslut fattas, som afse att för Riksbanken underlätta utgifningen af tiokronesedlarne, borde underrätta Kongl. Maj:t, att Riksdagen för sin del fattat beslut om dessa reglementets bestämmelsers öfverflyttande till civillag. Jag tillåter mig därför yrka återremiss till Sammansatta Banko- och Stats-Utskottet.

Herr Falk, Wilhelm: Med kännedom om de åsigt, som äro förhärskande inom Utskottet, tror jag icke att något vinnas med en återremiss. Jag får därför på de skäl, som af Herr vice Talmannen redan blifvit anförda, och hvilka jag anser i allo rigtiga, anhålla om afslag.

Herr Wallenberg: Jag får upplysa att bland Riksbankens tillgångar finnas 9,600,000 kronor i svenska statens obligationer och derjemte 2,800,000 kronor, deraf största delen utgör en fordran hos allmänna hypoteksbanken. Dessa båda poster kunna mycket väl vändas i penningar och dermed ökas Riksbankens metalliska kassa, om det skulle vara nödigt. Jag anser nu alltid såsom ett misstag ur bank-synpunkt, att Riksbanken anser såsom sin kassareserv *svenska* statens obligationer. Riksgäldskontoret och Riksbanken böra hafva så litet med hvarandra att göra som möjligt. Det är mycket ändamålsenligare för Riksbanken att hålla som kassareserv obligationer utgifna af utländska makter. Jag tror för öfrigt icke att vi behöfva förstärka Riksbanken på annat sätt än att vi möjligen öka kreditivet, som är 17,000,000 kronor till 24,000,000 kronor. Att bibehålla, såsom den näst siste talaren antydde, bankovinsten för Riksbanken, då vi hafva så många andra ändamål för att använda statens tillgångar, anser jag vara orimligt och onödigt. Det är rent af ett slöseri att så använda bankovinsten.

Den ärade talaren, som är ordförande i Sammansatta Banko- och

Stats-Utskottet, gaf en förklaring på, hvarför Utskottet kommit fram med detta hermafroditiska förslag. Det skulle vara en liten *kompromissunge* i sjelfva verket. Han ville vara med om detta för att undvika något ännu värre, som den ärade talaren mycket riktigt betecknade, då han sade, att genom gemensam votering kunde vi få ett oerhördt utgifvande af Riksgäldskontorets obligationer. Så klen tro har jag icke om de finansiella insigterna i Andra Kammaren, att jag tror att, då den icke behöfver det, den skulle vara med om ett sådant utgifvande af statsobligationer, och jag tviflar också på att detta skulle låta sig göra genom en gemensam votering. Det finnes således icke tillräckligt skäl för formulerandet af en skrifvelse af alldeles nytt innehåll som gått mycket längre än motionären velat gå.

Den ärade talaren från Gefleborgs län har godhetsfullt förklarat, att han för en gång instämde i mina åsikter, då jag föreslagit att tiokronosedlarne skulle indragas inom 1887 års utgång. Han tyckte att det var så märkvärdigt att jag gjort ett sådant förslag, men han förbigick mina vilkor och förbehåll. Han frågade i en besynnerlig ton — hans leende kunde jag från min plats icke se — om det var min upprigtiga mening. Jag får då säga, att det är min upprigtiga mening att vi skola komma till ett slut i afseende på alla de sväfvande bankfrågorna. Den ärade talaren sade att det icke kunde vara för delegarne i de enskilda bankerna jag ömmade utan för sjelfva näringslifvet. Ja, just så är det.

Det är icke alls för *banklottegarne*, utan för det svenska näringslifvet och dess trygghet.

Lottegarne, de reda sig nog; det är ju just nu en brytning inom åtskilliga af våra näringsgrenar, och kanske lottegarne kunna i stället slå sig in der; men det är just för att förekomma sådana brytningar som vi måste sträfvä att få ett *lagenligt* förhållande, och det är det som är hufvudsaken.

Jag har bemödat mig att söka få en lag om aktiebanker för att, om de enskilda bankerna under en eller annan form skulle undertryckas — på papperet är detta visserligen omöjligt, men i verkligheten möjligt — man skulle kunna veta, om de kunde få öfvergå till något annat och icke blifva beroende af ministerielt godtycke, såsom fallet är enligt nuvarande lag i ämnet, hvilken är den orimligaste sammangyttring af olika principer, som man kan tänka sig. — Men man har icke velat egna denna fråga den ringaste uppmärksamhet utan skjutit den å sido, därför att man vill, att Kongl. Maj:t först skall säga sitt ord i saken. Men är det i så fall skäl att framkomma med sådana åsikter, som här uttalats, att man icke skulle vilja denna förändring eller reform, därför att delegarne i bankerna derpå skulle komma att förlora!?

Nej — det är stadga, ordning och trygghet i landets ekonomiska förhållanden som vi måste eftersträfvä! Vi skola icke skjuta upp den saken år efter år och tala om att det icke är brådskande; låt oss icke pina ut den allmänna rörelsen, ty det är *den* som lider derpå, och det mer än någon kan beskrifva.

Det har varit mig mycket angenämt att höra en ärad talare här, en för detta medlem af Konungens råd, säga, att han icke velat in-

Ifrågasatt återgång till systemet af en enda sedelutgifvande bank.
(Forts.)

Ifrågasatt
återgång till
systemet af en
enda sedel-
utgifvande
bank.
(Forts.)

dragning af *mer* än tiokronosedlarne. Men jag har här ett utdrag ur hans diktamen till protokollet vid Konungens rådsbord år 1879, der han allt säger märkvärdiga saker ändå. Det är för långt lidet nu att läsa upp hans anförande i dess helhet, men ett par saker derur kan jag ej neka mig nöjet att omförmåla. Han säger, bland annat, att »det vore önskvärdt, att den stora mängd af småsedlar, som i vårt land omlöpa, småningom kunde mot klingande mynt utbytas» —. Detta är emot skiljemyntet, det är också klingande mynt, men då kan jag icke finna att allmänna rörelsen har bättre valuta i skiljemynt än i fullgoda banksedlar. Silfverskiljemyntet äro lika mycket *myntrepresentativ* som banksedlar. Vill man hafva guld i rörelsen, då skall man draga in Riksbankens småsedlar också. Det är påtagligt. Men jag anser, att de böra bibehållas, dock utan *tvångskurs*. Jag anser det icke vara något lyckligt att komma derhän, att allmänheten icke ville hafva några banksedlar alls. Det kostar ganska mycket, om man kommer derhän, att man icke tror den ena eller den andra längre än att man vill hafva full valuta i sin hand — och det är nemligen till ersättande af ränteförlust och för myntslitningen. Det är ganska stora utgifter, som man i många andra länder fått vidkännas, när ett mynt derstädes blifvit så slitet, att det icke längre är lagligt betalningsmedel. Men hvarför skall man nu införa sådana vanor, när det icke behöfves?

Vidare har det dåvarande statsrådet behagat yttra, att det ur den ofvan nämnda synpunkten »måste anses som en berättigad fordran, att det bytesmedel, som fyller den stora allmänhetens alldagliga behof, också har de egenskaper, som endast statens garanti kan förläna.» Men — jag ber om ursäkt — *statens* garanti hafva Riksbankens sedlar i alla tider haft. Det har dock två gånger visat sig, att denna garanti icke varit värd det allra minsta, ty Riksdagen har aldrig velat tillskjuta något till Riksbankens understöd, när den varit i förlägenhet; och säkert är, att den enskilda garantien, som är lagligen bestämd, är fullt tillräcklig. Det ligger i sakens natur.

Han har också behagat yttra: »För detta ändamåls vinnande, att *till en början* de enskilda bankernas sedlar af lägre valör blefve ur rörelsen indragna.» Ja, detta har han sagt, och nu säger han sig icke vilja annan indragning än af tiokronosedlarne. Således har han väl allt låtit jemka litet med sina åsigter, och det är alltid ett anmärkningsvärdt förhållande. Men törhända tager han för gifvet, att med tiokronosedlar följer enligt sakens natur den öfriga banksedelutgifningsrätten.

Jag vidhåller min anhållan om proposition på mitt förslag, ty det var verkligen uppriktigt menadt under de förutsättningar jag angifvit, då jag första gången hade ordet.

Herr Forssell, Hans: Det är visserligen mycket fägnande och smickrande för mig, att Herr Wallenberg går med utdrag ur mina gamla anföranden på fickan färdiga att vid behof användas. Men jag skulle vara ännu mera tillfredsstäld, om han visade mig och Kammaren den uppmärksamheten att läsa dem rätt innantill och i sitt sammanhang. Kammaren skulle då funnit, att Herr Wallenberg alldeles icke

varit berättigad till sitt påstående eller sin antydan att jag skulle hafva i det ifrågavarande hänseendet ändrat mina åsichter. De ord, han nyss citerat åsyfta, lästa i sitt sammanhang, intet annat, än att till en början *enskilda bankernas*, sedermera *Riksbankens* småsedlar böra indragas.

Jag har aldrig talat om eller yrkat på indragning af de enskilda bankernas sedlar å högre valörer än de som lydt å 5- eller 10-kronor, och jag har aldrig »hotat» dessa banker med något annat heller. Jag har alltid både offentligt och enskildt förklarat mig obenägen mot mycket vidt gående rubbningar i vårt bankväsen och vet mycket väl både hvad jag tänkt i dessa frågor och hvad jag derom yttrat.

Ifrågasatt återgång till systemet af en enda sedelutgifvande bank.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende på förevarande punkt framstälts följande yrkanden: 1:o) att Utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o) af Herr *Nordenfält, Leonard*, att Kammaren skulle godkänna det slut, hvartill Utskottet kommit, men med följande motivering: »Vid företagen behandling af denna fråga har Första Kammaren funnit motionärernas förslag och deröfver afgifna yttranden med afseende på den väsentligen olika ställning frågan om bankväsendet i vårt land sedan 1879 inagit, icke för närvarande böra föranleda till fattande af något definitivt beslut, på sätt motionärerna åsyftat. Det bör nemligen nogsamnt beaktas att, såsom ofvan förmälts, en komité blifvit på Riksdagens föranstaltande af Kongl. Maj:t tillsatt i och för ordnande af vårt bankväsende, att denna komité för närmare halfannat år sedan inkommit med förslag till fullkomlig omgestaltning af bankanstalterna i riket och deruti jemväl yttrat sig i afseende å lämpligheten af den nu föreslagna indragningen af enskilda bankernas tiokronesedlar, samt att detta vidtomfattande förslag för närvarande är på Kongl. Maj:ts pröfning beroende. Att under sådana förhållanden nu skilja en del från frågan i sin helhet torde icke vara lämpligt. Då emellertid Kammaren lika med motionärerna hyser den åsigt, att en snar lösning af denna viktiga fråga är för vårt näringslif, icke minst för de enskilda bankerna, af verkligt behof påkallad, och då Kammaren, i likhet med hvad flerfaldiga gånger inom Riksdagen yttrats och nämnda bankkomité jemväl med öfvertygande och uttömmande bevisning ådagalagt, anser denna lösning böra gå i riktningen af sedelutgifningens öfverlåtande till en enda centralbank, beslutar Första Kammaren:»; 3:o) af Herr *Wallenberg*, att Kammaren skulle besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t må anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes förordna om upphörande med 1887 års utgång af de enskilda bankernas rätt att utgifva banksedlar å tio kronors valör; 4:o) att ifrågavarande punkt skulle till Utskottet återförvisas; samt 5:o) att Utskottets hemställan skulle af Kammaren afslås.

Härefter gjorde Herr Grefven och Talmannen propositioner enligt dessa yrkanden samt förklarade sig finna propositionen på afslag å Utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf Herr Grefven och Talman-

nen hemställde, det Kammarerna ville bestämma kontraposition dervid, samt förmälde sig anse de härå afgifna svaren hafva utfallit med öfvervägande antal röster för deras mening, som ville till kontraposition i hufvudvoteringen antaga bifall till Herr Wallenbergs förslag i ämnet.

Då emellertid votering äskades jemväl angående kontrapositionens innehåll, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som vill, att vid blifvande votering om afslag å 1 punkten i Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets utlåtande N:o 3 kontrapositionen skall innehålla bifall till Herr Wallenbergs förslag i ämnet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, kommer annan kontraposition att bestämmas.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 19.

I följd häraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition för hufvudvoteringen:

Den, som afslår 1 punkten i Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets utlåtande N:o 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages Herr Wallenbergs förslag till beslut i ämnet.

Vid slutet af den häröfver företagna omröstningen befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 62;

Nej — 33.

2 punkten.

Kammarerna förklarade, att den i ämnet väckta motionen skulle anses besvarad genom Kammarernas beslut i afseende på föregående punkt.

Föredrogs å nyo och bifölls Lag-Utskottets den 29 sistlidne April och den 1 innevarande Maj bordlagda utlåtande N:o 54, i anledning af framställning af Riksdagens Justitieombudsman om antagande af en förordning med bestämmande af formulär för det fall, att bekännare af mosaiska tros läran skall aflägga domareed eller annan i lag eller allmän författning föreskrifven ed.

Justerades två protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst å föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 10,33 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
